

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

**ІНЖЕНЕРНИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ
ім. Ю.М.Потебні**

УПРАВЛІННЯ ТА АДМІНІСТРУВАННЯ

(повна назва кафедри)

Кваліфікаційна робота(проект)

магістр
(рівень вищої освіти)

**На тему: УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ДОХОДІВ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СИСТЕМНОГО,
СТАЛОГО І ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ**

**Виконав: студент другого курсу, групи гр.
8.2812-ПУА 2-дн**

**Оглобліна Вікторія Олександрівна
Спеціальності 281 Публічне управління та
адміністрування**

(код і назва спеціальності)

спеціалізації _____

(код і назва спеціалізації)

освітньої програми

(назва освітньої програми)

Публічне управління та адміністрування _____

**Керівник: завідувачка кафедри управління та
адміністрування, д.філос.н., проф. Воронкова В.Г.**

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

**Рецензент проф. кафедри управління та
адміністрування, д.філос.н. Нікітенко В.О.**

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

**Запоріжжя
2024**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Інженерний навчально-науковий інститут ім.Ю.М.Потебні

Кафедра управління та адміністрування

Рівень вищої освіти магістр _____

Спеціальність 281 Публічне управління та адміністрування

(код та назва)

Спеціалізація _____

(код та назва)

Освітня програма 281 Публічне управління та адміністрування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри д.філос.н.,

проф.Воронкова В.Г. _____

«02» травня 2023 року

З А В Д А Н Н Я

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ (ПРОЄКТ) СТУДЕНТОВІ (СТУДЕНТЦІ)

ОГЛОБЛІНА ВІКТОРІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА

(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема роботи (проєкту) **УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ДОХОДІВ
ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СИСТЕМНОГО,
СТАЛОГО І ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ**

Керівник: Воронкова В.Г., д.філософ.н., проф. завідувачка кафедри управління та адміністрування

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ЗНУ від «01» 05.2023 року № 633-С

2.Строк подання студентом роботи 25.02.24

3.Вихідні дані до роботи 1. Формування плану. 2. Формування гіпотези дослідження. 3. Аналіз літературних джерел за останні п'ять років. 4. Методологія дослідження.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) 1. Здійснити діагностику проблем адміністрування доходів державного бюджету України. 2. Розробити напрями оптимізації адміністрування бюджетного процесу як інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку України в умовах цифровізації. 3. Дослідити перспективи удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України.

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

Рисунок 1 - Місце підприємства у реалізації концепції сталого розвитку на рівні держави

Рисунок 2 - Класифікація доходів державного бюджету

Рисунок 3 - Система бюджетного адміністрування

Рисунок 4 - Інформаційна модель податкового обліку

Таблиця 1 - Основні нормативно-правові документи, які визначали / визначають бюджетне адміністрування в Україні

Таблиця 2 - Прогресивна шкала податку на прибуток в США

Таблиця 3 - Пільгові ставки корпоративного податку в Китаї

Таблиця 4 - Основні проблеми стягнення податку на прибуток в Україні

Таблиця 5 - Порівняння податку на прибуток та податку на вилучений капітал

Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Воронкова В.Г., д.ф.н., проф.	15.09.23	
Розділ 2	Воронкова В.Г., д.ф.н., проф.	15.11.23	
Розділ 3	Воронкова В.Г., д.ф.н., проф.	15.01.24	
Нормоконтроль	Венгер О.М., к.п.н., доц.кафедри менеджменту організацій та управління проектами		

б. Дата видачі завдання 02 травня 2023 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Дослідити роль державного бюджету як ключового інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку країни.	25.07.23	
2	Дослідити нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини державного бюджету України.	15.08.23	
3	Розкрити методологію адміністрування державного бюджету на рівні органів виконавчої влади (макрорівень)	25.09.23	
4	Проаналізувати зарубіжний досвід в адмініструванні доходів державного бюджету	25.10.23	
5	Здійснити діагностику проблем адміністрування доходів державного бюджету України.	01.11.23	
6	Розробити напрями оптимізації адміністрування бюджетного процесу як інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку України в умовах цифровізації	01.12.23	
7	Розкрити перспективи удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України.	25.02.24	

Студент _____
(підпис)

Керівник роботи (проєкту) _____
(підпис)

В.О.Оглобліна
(ініціали та прізвище)

В. Г.Воронкова
(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль
О. М. Венгер

пройдено

Нормоконтролер

АНОТАЦІЯ

Оглобліна В.О. Удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України як інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку. Кваліфікаційна робота для здобуття ступеня вищої освіти магістра за спеціальністю 281 – Публічне управління та адміністрування. Науковий керівник В.Г. Воронкова. Запорізький національний університет. Інженерний навчально-науковий інституті ім. Ю.М.Потебні. Кафедра управління та адміністрування, 2024.

В кваліфікаційній роботі розглянуто державний бюджет як ключовий інструмент системного, сталого та збалансованого розвитку країни. Досліджено нормативно-правове регулювання адміністрування дохідної частини державного бюджету України. Розкрито механізм виконання державного бюджету на рівні органів виконавчої влади (макрорівень) та його проблеми. Здійснено діагностику проблем адміністрування доходів державного бюджету України. Розроблено напрями оптимізації адміністрування бюджетного процесу як інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку України в умовах цифровізації. Розкрито перспективи удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України.

Ключові слова: АДМІНІСТРУВАННЯ ДОХОДІВ, БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС, ДОХОДИ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ, ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО, ПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ, НЕПОДАТКОВІ НАДХОДЖЕННЯ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК

ABSTRACT

Ogloblina V.O. Improvement of the administration of revenues of the state budget of Ukraine as a tool of systematic, sustainable and balanced development. Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 - Public management and administration, supervisor V. H. Voronkova. Zaporizhia national university. Y. M. Potebnya Engineering Education and Scientific Institute. Department of Management and Administration, 2024.

In the qualification work, considered the state budget as a key tool of systematic, sustainable and balanced development of the country. The regulatory and legal regulation of the administration of the revenue part of the state budget of Ukraine has been studied. The mechanism of implementation of the state budget at the level of executive authorities (macro level) and its problems are disclosed. Diagnostics of the problems of administration of revenues of the state budget of Ukraine were carried out. Directions for optimizing the administration of the budget process as a tool for the systematic, sustainable and balanced development of Ukraine in the conditions of digitalization have been developed. Prospects for improving the administration of revenues of the state budget of Ukraine are revealed.

Keywords: REVENUE ADMINISTRATION, BUDGET PROCESS, STATE BUDGET REVENUES, PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP, TAX REVENUES, NON-TAX INCOME, SUSTAINABLE DEVELOPMENT

ЗМІСТ

ВСТУП.....

РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СИСТЕМНОГО, СТАЛОГО ТА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

1.1 Роль державного бюджету як ключового інструменту системного,
сталого та збалансованого розвитку країни

1.2 Нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини
державного бюджету України

1.3 Методологія адміністрування державного бюджету на рівні органів
виконавчої влади (макрорівень)

Висновки до розділу 1.....

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СИСТЕМНОГО, СТАЛОГО ТА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ.....

2.1 Зарубіжний досвід адміністрування доходів державного бюджету.....

2.2 Діагностика проблем адміністрування доходів державного бюджету
України

2.3 Напрями оптимізації адміністрування бюджетного процесу як
інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку України в
умовах цифровізації.....

2.4 Перспективи удосконалення адміністрування доходів державного
бюджету України.....

Висновки до розділу 2

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ВСТУП

Виконання запланованих на звітний період доходів є важливим та надзвичайно відповідальним етапом управління доходами бюджету у межах річного циклу. Він об'єднує організацію сплати платежів до бюджету згідно з законодавством та управлінням податковим боргом (включаючи примусове стягнення). Саме адміністрування доходів бюджету є тим етапом управління, який має забезпечити виконання запланованих платежів до бюджету. Тому пошук напрямів удосконалення управління доходами бюджету, зокрема у сфері адміністрування доходів є досить актуальним сьогодні. Актуальність підсилюється і тим, що науковці сьогодні паралельно оперують поняттями «адміністрування», «фіскальне адміністрування», «бюджетне адміністрування», «мобілізація», «добровільна сплата», «формування», «самостійна сплата» та «стягнення», але ці дефініції вживаються лише стосовно податкових доходів бюджету. Це зумовлено домінуючим місцем податкових надходжень у доходах бюджету в розвинених країнах. Разом з тим, при класифікації доходів бюджету з метою управління безпосередній розподіл їх на податкові та неподаткові відсутній. А управління має здійснюватись на основі того, якими є ці доходи з огляду на ступінь складності управління ними.

В центрі управління доходами бюджету взагалі та їх адміністрування, зокрема знаходяться не податки чи неподаткові платежі, а люди як суб'єкти мотивації технологій діяльності податківців у прийнятті рішень, збиранні податків і здійсненні податкової політики. Для забезпечення добровільної сплати податків необхідними є наявність чіткого, відлагодженого і зрозумілого механізму адміністрування, дієвого контролю та налагодження ефективного зворотнього зв'язку між суб'єктами управління – між урядовцями, контролюючими органами та платниками податків. Оскільки податки настільки ефективні, наскільки надійний механізм зворотнього зв'язку між фіскальними рішеннями, що приймаються владою і реальним вибором індивідів.

Слід зазначити, що проста зміна урядовців чи прийняття нових більш досконалих законів не призведе до вирішення основних проблем, що існують на етапі адміністрування доходів державного бюджету. У розвинених країнах податки сплачують не тому, що їх неможливо або важко обійти, а тому що такі платежі ґрунтуються на бажанні та розумінні значення кожного індивіда в громадському суспільстві, його особистої незамінної участі у наданні суспільних благ. Сформувати так свідомість неможна одразу, і навіть при сприятливих умовах на це можуть піти роки, якщо не десятиріччя.

Мета дослідження – з'ясувати теоретичні і практичні виміри удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України як інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку.

Завдання дослідження:

- дослідити роль державного бюджету як ключового інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку країни;
- проаналізувати нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини державного бюджету України;
- розкрити методологію адміністрування державного бюджету на рівні органів виконавчої влади (макрорівень);
- проаналізувати зарубіжний досвід адміністрування доходів державного бюджету;
- здійснити діагностику проблем адміністрування доходів державного бюджету України;
- запропонувати напрями оптимізації адміністрування бюджетного процесу як інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку України в умовах цифровізації;
- дослідити перспективи удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України.

Об'єктом дослідження є процеси адміністрування доходів державного бюджету України як інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів з адміністрування доходів державного бюджету України як інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку.

Аналіз останніх періоджерел.

Тема адміністрування доходів державного бюджету як інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку привертає увагу багатьох авторів і дослідників у галузі публічного адміністрування, фінансів, менеджменту, економічної теорії та інформаційних технологій. Серед зарубіжних авторів можна виділити наступних. Італійський економіст В. Парето - фінанси у його системі відіграють роль регулятора суспільного добробуту, механізму, за допомогою якого можна створити умови для поліпшення добробуту всіх. Дуже важливим для сучасної фінансової науки є дослідження про функціонування фінансів в умовах демократичного середовища. Відомо, що в демократичному суспільстві прийняття управлінських рішень в галузі фінансів має свої проблеми. їхня суть полягає в тому, що кожна юридична чи фізична особа може впливати на ті чи інші процеси в галузі фінансів на всіх стадіях їх реалізації. Питання про співвідношення демократії і фінансів досліджують багато вчених-фінансистів, проте нині найяскравішим представником в цьому напрямку слід вважати американського вченого Дж. Бюкенена. Його наукові праці «Державні фінанси в демократичному процесі» і «Попит та пропозиція суспільних благ» є одними з фундаментальних робіт у сучасній світовій фінансовій думці. Він справедливо наголошує, що його попередниками були вчені, представники Швеції Е. Ліндаль і К. Віксель. Це справедливо, оскільки шведські вчені ще на початку минулого століття довели, що фінанси справляють величезний вплив на економічні й соціальні процеси в державі. Ліндаль і Віксель були теоретиками шведської моделі фінансової системи, яка й забезпечила соціальний мир та економічний розквіт держави. За цикл робіт із розробки теорії суспільного вибору та методів прийняття фінансових рішень Бюкенену в 1986 р. була присуджена Нобелівська премія.

До числа яскравих робіт із питань фінансів належить монографія М. Фрідмена «Податкові обмеження і зростання держави». У ній дуже стисло та обґрунтовано викладено суть податків і їхній зв'язок з економічним розвитком держави. По суті, це теоретичне обґрунтування еволюції податків в сучасних умовах. Характерною рисою сучасної фінансової науки в світі є насамперед плюралізм поглядів при єдиних методологічних підходах до аналізу явищ суспільного життя. Плюралізм є гарантією знаходження найраціональніших рішень. Не можна не звернути увагу на постійний прагматизм досліджень із позицій суспільних інтересів. Фінансова наука в працях зарубіжних вчених позбавлена ідеологічних нашарувань, примітивних класових та старомодних уявлень про експлуатацію народних мас, роль держави тощо. Зарубіжній фінансовій науці притаманна висока етика наукової полеміки, суперечливість і багатоваріантність наукового пізнання сьогодення, плюралістичне змагання ідей та пізнавальних підходів.

У вітчизняній фінансовій та управлінській думці дана проблема аналізується такими авторами, як М.Ажажа, В. Андрущенко, О.Василик, О. Венгер, В.Воронкова, Н.Метеленко, В.Нікітенко, О.Фурсін, А.Череп, О.Череп, у контексті досліджень яких адміністрування доходів державного бюджету є складовою менеджменту, а саме бюджетного та податкового менеджменту. Державне адміністрування представлене як багатостороння комбінація питань теорії і практики, призначена для кращого розуміння дій державної влади в її стосунках із суспільством, яким вона управляє, а також для забезпечення більшої відповідності державної політики суспільним потребам та прищеплення державній бюрократії ефективніших управлінських метордів, а ще більше – необхідних громадянських достоїнств. Ці автори допомагають розуміти важливі аспекти адміністрування доходів бюджету та розробляють концепції та інструменти для ефективного вирішення викликів, що стоять на шляху до системного, сталого і збалансованого розвитку країни.

Кафедрою управління та адміністрування Інженерного навчально-наукового інституту ім. Ю. М. Потебні ЗНУ проведено ряд Міжнародних

науково-практичних конференцій, в яких розглядаються сучасні проблеми адміністрування доходів державного бюджету України як інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку:

1) Міжнародна науково-практична конференція *23–24 листопада 2023 року* «Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін «цифрової гуманітаристики» та управлінсько-економічного циклу в умовах діджиталізації»;

2) Міжнародна науково-практична конференція *23-24 листопада 2022 року* «Цифрова трансформація соціо-економічних, управлінських та освітянських систем сучасного суспільства»;

3) Міжнародна науково-практична конференція *23–24 вересня 2021 року*. «Формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування в умовах цифровізації : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 25-річчю створення кафедри менеджменту організацій та управління проектами, на яких була вироблена сучасна теорія управління людськими ресурсами в умовах цифровізації»;

4) Міжнародна науково-практична конференція «Формування концепції цифровізації як чинник розвитку креативності особистості та її вплив на розвиток людського та соціального капіталу *26-27 листопада 2020 року*»;

5) Міжнародна науково-практична конференція «Освіта як чинник формування креативних компетентностей в умовах цифрового суспільства» *21-22 листопада 2019 року*.

На конференціях розвиваються дослідження та концепції з питань формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування, надаючи цінний внесок у розуміння та практику адміністрування доходів державного бюджету.

Наукова новизна дослідження процесів адміністрування доходів державного бюджету України як ключового інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку полягає в дослідженні нових викликів, можливостей

та стратегій, що виникають у зв'язку з формуванням національної парадигми і стратегії сталого розвитку України, а саме:

- удосконалено інструментарій адміністрування державного бюджету шляхом актуалізації його складових на рівні органів виконавчої влади (макрорівень) у напрямку системного, сталого та збалансованого розвитку країни;

- удосконалено практичний вимір взаємодії органів публічної влади з інститутами громадянського суспільства шляхом оптимізації адміністрування бюджетного процесу та формування перспективних векторів удосконалення адміністрування доходів державного бюджету на засадах державно – приватного партнерства.

Теоретичне і практичне значення адміністрування доходів державного бюджету України як ключового інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку має широкий спектр впливу на модернізацію фінансового механізму, основна мета якої – підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на різних рівнях господарювання й оптимізація управління доходами державного бюджету, а відповідно адміністрування доходів бюджету, як одного із етапів управління. Сьогодні постала необхідність удосконалення фінансових методів, інструментів та важелів, нормативно-правового й інформаційного забезпечення на всіх рівнях економічної системи держави. Практичне значення даного дослідження сприяє виявленню такого фінансового механізму держави, суб'єктів господарювання, який стимулюватиме формування сприятливих умов для забезпечення потреб теперішніх і прийдешніх поколінь, сприятиме державно – приватному партнерству як запоруці системного, сталого і збалансованого розвитку України. Для забезпечення сталого розвитку держави вагома суспільно-економічна роль відводиться саме бюджету. Оскільки чітка урегульованість бюджетних відносин є однією з ознак демократичної держави з характерним для неї розподілом владних повноважень, необхідністю контролю за

бюджетним процесом в контексті здійснення всіх його стадій як на державному, так і на місцевому рівнях.

Теоретичне значення удосконалення адміністрування доходів державного бюджету полягає в тому, що воно допомагає забезпечити надання державних послуг, розвиток інфраструктури та сприяння економічному зростанню і визначити оптимальні стратегії для задоволення суспільних потреб та пріоритетів, відображення пріоритетів і цінностей нації. Саме через бюджет уряд може перетворити свої політичні цілі на конкретні дії. Ефективне управління бюджетом дозволяє урядам сприяти економічній стабільності, зменшувати нерівність в доходах, стимулювати інновації та підприємництво, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню якості життя громадян. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що основні теоретичні та прикладні положення, викладені в кваліфікаційній роботі, доведено до рівня методичних підходів та практичних рекомендацій, які можуть бути використані у державно-приватному партнерстві як запорука економічного розвитку України.

Апробація магістерської роботи знайшла своє відображення у наступних працях :

1. Оглобліна В.О., Абубекерова А.З. Проблеми реалізації державної податкової політики України. *Інфраструктура ринку*, 2021. № 57. С.110-113. http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/57_2021/18.pdf

2. Оглобліна В.О., Буц О.В. Роль місцевих бюджетів у сталому регіональному розвитку. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за участю молодих науковців «Актуальні питання сталого науково-технічного та соціально-економічного розвитку регіонів» 18-20 жовтня 2022р. Запоріжжя: ЗНУ, 2022, С.100-102. https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/conf3/znrbyk_22.pdf

3. Ohloblina V., Ogloblina V. Use by payers of innovative electronic service as an element of the administrative financial infrastructure of Ukraine. Матеріали

Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрова трансформація соціо-економічних, управлінських та освітянських систем сучасного суспільства» 23-24 листопада 2022 року / Ред.-упорядник: д.філософ.н., проф., В. Г. Воронкова / Львів: Торунь-Liha-Pres, 2023. С.232-237. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/172>

4. Оглобліна В.О., Метеленко Н.Г. Електронне оподаткування: інструментарій розвитку інформаційного суспільства та шлях до єдиного цифрового ринку ЄС. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу в умовах економіки відновлення» 18-19 квітня 2023р. [Електронне видання] у 2т. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2023. Т 2. С.251-253.

5. Оглобліна В.О., Нетяга А.В., Моргун К.С. Роль фінансового сектору в успішній відбудові та сталому розвитку України. Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудові і сталого розвитку України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 25-26 травня 2023р., Запоріжжя, ЗНУ / наук. ред. Н.Г.Метеленко; Одеса: Олді+, 2023. С.136-139. https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/conf7/zbirnyk_23.pdf.

6. Оглобліна В.О., Петрашук Б.І., Гузенко В.С. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування як фактор соціально-економічного розвитку України. Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудові і сталого розвитку України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 25-26 травня 2023р., Запоріжжя, ЗНУ / наук. ред. Н.Г.Метеленко; Одеса: Олді+, 2023. С.126-128.

7. Оглобліна В.О., Попова А.О., Р.П.Афонов, А.І.Сілін. Цифровий інструментарій фінансового управління: інформаційно-аналітичне забезпечення. Цифрова трансформація промислового менеджменту: теорія і практика: монографія за ред. д.філософ.н., проф В.Г.Воронкової, д.е.н., проф. Н.Г.Метеленко. – Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2023. С. 221-304. <http://catalog.liha-pres.eu/index.php/liha-pres/catalog/book/225>

8. Метеленко Н.Г., Оглобліна В.О., Буц О.В., Коваленко Ю.В., Мазнева Е.С.

Особливості виконання бюджетів у період воєнного стану: правовий та організаційний аспекти. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції за участю молодих науковців «Актуальні питання сталого науково-технічного та соціально-економічного розвитку регіонів» 17-20 жовтня 2023 року. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. С.454-457.
https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/conf6/zbirnyk_23.pdf

9. Natalya Metelenko, Viktoriia Ogloblina. Priority of digitalization in the organization of the budget process in Ukraine./ 3rd International Conference on Relationship between public administration and business entities management (RPABM)/ Conference Chair Iryna Mihus, Doctor of Science (Economics), Professor, OÜ Scientific Center of Innovative Research, Estonia, Tallinn. November 24, 2023. P. 209-211. doi: <https://doi.org/10.36690/RPABM-2023>

10.Оглобліна В.О., Коняхін А.В., Шарамок Я.Г. Сучасні підходи до управління бюджетними ресурсами держави. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики та напрями вдосконалення в економічній та технічній наукових сферах» 5-6 грудня 2023р., Запоріжжя: ЗНУ, 2023. С.27-28.

11.Natalya Metelenko, Viktoriia Ogloblina. Challenges for the budgetary policy of Ukraine during the war. 3rd International Conference on economics, accounting and finance (ICEAF)/ Conference Chair Iryna Mihus, Doctor of Science (Economics), Professor, OÜ Scientific Center of Innovative Research, Estonia, Tallinn. December 15, 2023. P. 64-66. doi: <https://doi.org/10.36690/ICEAF-2023>

12.Метеленко Н.Г., Попова А.О., Сіліна І.В., Оглобліна В.О., Петренко О.В. Формування та вплив бюджетного процесу на фінансову безпеку у період війни. Contemporary ukrainian science: theoretical and practical achievements: collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2024. 192 p, 56-80. doi: <https://doi.org/10.51587/9798-9866-95990-2024-018>

РОЗДІЛ 1 КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ АДМІНІСТРУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СИСТЕМНОГО, СТАЛОГО ТА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

1.1 Роль державного бюджету як ключового інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку країни

Сучасні світові тенденції щодо гармонійного розвитку людства, а також його виживання зумовили формування національної парадигми і стратегії сталого розвитку України. Провідна ідея концепції сталого розвитку – це баланс економічних, соціальних і екологічних цілей, ініційована ООН і підтримана всіма країнами світу [58]. Україна може забезпечити перехід до сталого розвитку виключно шляхом ефективного використання всіх видів ресурсів, структурно- технологічної модернізації виробництва, використання творчого потенціалу суспільства для розбудови та процвітання держави [68].

Важливим елементом реалізації концепції сталого розвитку в Україні є модернізація фінансового механізму, основна мета якої – підвищення ефективності використання фінансових ресурсів на різних рівнях господарювання й оптимізація управління бюджетними коштами. Сьогодні постала необхідність удосконалення фінансових методів, інструментів та важелів, нормативно-правового й інформаційного забезпечення на всіх рівнях економічної системи держави.

Водночас надзвичайно актуальним питанням є вироблення такого фінансового механізму держави, суб'єктів господарювання, який стимулюватиме формуванню сприятливих умов для забезпечення потреб теперішніх і прийдешніх поколінь.

Добре структурований та ефективно керований державний бюджет має важливе значення для забезпечення надання державних послуг, розвитку інфраструктури, забезпечення всіх верств населення та сприяння

економічному зростанню. Він слугує фінансовою основою держави, дозволяючи розподіляти ресурси для задоволення суспільних потреб та пріоритетів. Державний бюджет – це не просто фінансовий план, а відображення пріоритетів і цінностей нації. Саме через бюджет уряд може перетворити свої політичні цілі на конкретні дії. Ефективне управління бюджетом дозволяє урядам сприяти економічній стабільності, зменшувати нерівність у доходах, стимулювати інновації та підприємництво, що в кінцевому підсумку сприяє підвищенню якості життя громадян.

Крім того, державний бюджет також слугує інструментом фінансової дисципліни та підзвітності. Прозорі бюджетні процеси та відповідальне управління фінансами мають важливе значення для побудови довіри між громадянами та міжнародними партнерами, оскільки вони гарантують, що державні кошти використовуються ефективно та на благо всіх.

У сучасному, все більш складному та взаємопов'язаному, світі державний бюджет повинен адаптуватися до нових викликів, таких як цифрова економіка та глобальна криза, повномасштабна війна тощо. Уряд повинен постійно впроваджувати інновації та визначати пріоритети видатків таким чином, щоб вони відображали мінливі потреби суспільства. У зв'язку з цим державний бюджет залишається динамічним інструментом сприяння соціально-економічному розвитку, стимулювання прогресу та забезпечення добробуту громадян [24].

Для цього велике значення має удосконалення бюджетного адміністрування на основі триєдиної концепції сталого розвитку. Триєдиність поняття «сталий розвиток» передбачає гармонійне поєднання екологічної, соціальної та економічної складових. Загалом, з екологічної точки зору, він має забезпечувати цілісність і життєздатність природного середовища, подолання екологічної кризи та запобігання екологічним ризикам, забезпечення конституційних прав громадян на безпечне для здоров'я і життя навколишнє природне середовище, недопущення дій, які порушують здатність екосистем до

саморегулювання та самовідновлення. А природно-ресурсний потенціал держави необхідно розглядати як фундамент життєдіяльності, збереження якого є обов'язковою умовою функціонування соціально-економічної системи.

Соціальна складова спрямована на збереження стабільності існуючих соціальних систем і забезпечення справедливого розподілу ресурсів та можливостей серед усіх членів суспільства, що передбачає гарантування належного рівня життя для кожної людини, а також збереження такого права для майбутніх поколінь.

Економічна складова передбачає оптимальне використання обмежених ресурсів та екологічно чистих і, водночас, ресурсо- й енергозберігаючих технологій, у тому числі видобування та переробку сировини, створення екологічно прийнятної продукції, мінімізацію, переробку та знищення відходів. У сучасних умовах, коли вітчизняна промисловість втрачає конкурентоспроможність на світовому ринку, це питання набуває виняткової актуальності.

Термін «сталий розвиток» є офіційним українським відповідником англійського терміна «sustainable development», дослівним перекладом якого з урахуванням контексту може бути словосполучення «життєздатний розвиток», а за сенсом – «самопідтримуваний розвиток». Інколи цей термін тлумачать як всебічно збалансований розвиток. За визначенням Комісії ООН зі сталого розвитку, його мета – задовольняти потреби сучасного суспільства, не ставлячи під загрозу здатність майбутніх поколінь задовольняти свої потреби.

Сталий розвиток – це такий розвиток країн і регіонів, коли економічне зростання, матеріальне виробництво та споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, що визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішніх і майбутніх поколінь.

На Конференції ООН основними ознаками сталого розвитку визначено такі: перехід від екстенсивного характеру розвитку до інтенсивного при дотриманні умов якісного зростання та динамічного розвитку; врахування

соціально-економічних аспектів виробничої й іншої господарської діяльності на індивідуальному, локальному, регіональному, національному та глобальному рівнях; зростання екологічної свідомості, що дає змогу забезпечити розумну поведінку людини як біособистості.

Теорія сталого розвитку є альтернативою парадигмі економічного зростання, яка ігнорує екологічну небезпеку від розвитку за екстенсивною моделлю. Основою сталого розвитку є паритетність відносин у тріаді «людина – господарство – природа». Сталий розвиток узагальнює в собі процес виживання та відтворення генофонду нації, активізацію ролі кожної окремої людини в суспільстві, забезпечення її прав і свобод, збереження навколишнього природного середовища, формування умов для відновлення біосфери та її локальних екосистем, орієнтацію на зниження рівня антропогенного впливу на природне середовище та гармонізацію розвитку людини в природі.

Повноцінна реалізація концепції сталого розвитку нерозривно пов'язана з відповідним її забезпеченням на різних рівнях управління, елементи якого мають передбачати повну взаємну узгодженість для максимізації отримання корисного результату від управління складовими соціо-, еколого- й економічного розвитку. Таким чином, реалізацію концепції сталого розвитку можна подати у вигляді ланцюга: індивідуум – суб'єкт господарювання (підприємство) – регіон – держава – планета (Рис. 1).

Рівні реалізації сталого розвитку на рівні держави

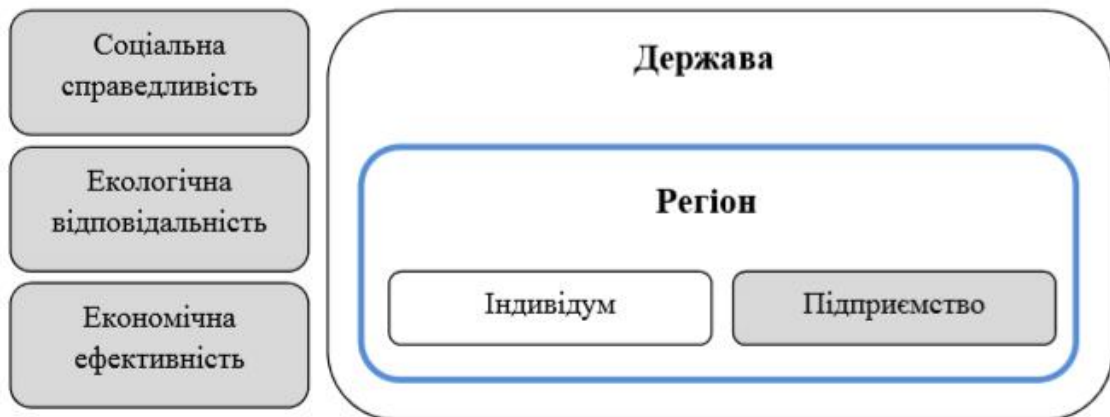

Рисунок 1. Місце підприємства у реалізації концепції сталого розвитку на рівні держави

Рисунок 1 – сформований автором за джерелом [59]

1.2 Нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини державного бюджету України

Держава має свої функції, для виконання яких необхідним є своєчасне прийняття Закону про Державний бюджет та інших нормативно-правових актів щодо контролю бюджетного процесу. Несвоєчасний початок дії Закону про Державний бюджет України призводить до порушень встановленого Конституцією України порядку організації і здійснення влади, а відповідно – і до її недієздатності. З моменту набуття незалежності України, остання постійно відчуває радикальні економічні та політичні трансформації, перетворення моделі управління державними фінансами з авторитарної на демократичну. Конституція проголосила народ України єдиним джерелом влади і значно розширила повноваження представницького органу у сфері бюджетних прав. Створення бюджетної політики стало загальносуспільним процесом, а бюджет – результатом взаємодії індивідуальних, групових, регіональних інтересів.

Слід додати, що несвоєчасне прийняття Закону про Державний бюджет України також фактично блокує діяльність всіх органів, як державної влади так і місцевого самоуправління, що призводить до порушення принципів, встановлених статтею 5 Конституції України. Крім того, відсутність Державного бюджету України призводить до порушення ч. 2 ст. 3 Конституції України, оскільки зазначене унеможливить реалізацію державою прав і свобод людини та їх гарантій, які визначають зміст і спрямованість діяльності держави, внаслідок відсутності фінансування.

Враховуючи значну важливість якісного регулювання бюджетних відносин, тлумачення поняття «бюджетне законодавство» набуває великого значення. Як наслідок, визначення системи бюджетного законодавства Бюджетним кодексом України є дискусійним та потребує глибокого наукового аналізу, оскільки цей підхід лише ускладнює регулювання бюджетних відносин та його ефективність, що в свою чергу ускладнює реалізацію державою покладених на неї функцій.

Розглянемо еволюцію нормативно-правового забезпечення бюджетного адміністрування (Табл. 1).

Таблиця 1 Основні нормативно-правові документи, які визначали / визначають бюджетне адміністрування в Україні

Сфера	Назва нормативно-правового акту
Основи бюджетного регулювання	Методичні положеннями Держплану СРСР по складанню планового балансу народного господарства СРСР і союзних республік (1967 рік), Закон України «Про бюджетну систему України» (1990 р. і 1995 р.), Бюджетний кодекс України (редакції 2001 р. та 2010 р.), Основні напрямки бюджетної політики (на наступний бюджетний рік)
Податкова сфера	Закон України «Про державну податкову службу в Україні» (1990 р.), Закон України «Про систему

	оподаткування» (1991 р.), Декрет Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» (1992 р.), Закон України «Про оподаткування прибутку підприємств» (1994 р.), Закон України «Про податок на додану вартість» (1997 р.), Указ Президента України «Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва» (1998 р.), Податковий кодекс України (2010 р.)
Казначейська система	Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України «Про впровадження казначейської системи виконання державного бюджету» (1997 р.), Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення наповнення державного бюджету та посилення фінансово-бюджетної дисципліни» (1997 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Положення про порядок складання єдиного кошторису доходів і видатків бюджетної установи та організації» (1998 р.), Постанова Кабінету Міністрів України і Національного банку України «Про створення внутрішньої платіжної системи Державного казначейства» (1999 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» (2002 р.)
Суб'єкти підприємницької діяльності	Закон України «Про підприємництво» (1991 р.), Закон України «Про власність» (1991 р.), Закон України «Про підприємства в Україні» (1991 р.), Закон України «Про банки і банківську діяльність» (2000 р.), Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» (2006 р.), Закон України «Про акціонерні товариства» (2008 р.), Закон України «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (2010 р.)
Населення	В певній мірі кожний нормативно-правовий акт, наведений вище, а також Постанови Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (встановлення граничного рівня ціни на природний газ для установ та організацій, що фінансуються з державного і

	місцевих бюджетів та встановлення тарифів на житлово-комунальні послуги для населення)
Місцеве самоврядування	Декрет Кабінету Міністрів України «Про місцеві податки і збори» (1993 р.), а згодом Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні» (1997 р.)

Таблиця 1 – сформована автором за джерелом [49, с. 395]

З Таблиці 1 бачимо, що спочатку відбувалось започаткування основ бюджетного адміністрування, а згодом – реформування та поліпшення функціонування цього механізму. Як видно, початок формування системи бюджетного адміністрування в Україні був закладений ще у радянській часи разом з ідеєю розробки балансу фінансових ресурсів (1930-ті роки). Зі здобуттям незалежності система бюджетного адміністрування починає вдосконалюватись вже на нових засадах, де за орієнтир обрано становлення ринкової економіки в Україні. За ці роки була проведена значна за обсягом нормативно-правова робота стосовно налагодження системи бюджетного адміністрування у різних сферах діяльності суспільства.

У теорії права склалося декілька підходів, зокрема розуміння законодавства в широкому та вузькому значенні. Відповідно до першого підходу законодавство розуміється як сукупність всіх нормативно-правових актів держави. Прихильники цього підходу відносять до законодавства усю сукупність нормативно-правових актів, що діють в державі: законів, підзаконних нормативно-правових актів (укази Президента, постанови та декрети Кабінету Міністрів, рішення центральних органів виконавчої влади, міністерств та відомств, рішення органів місцевого самоврядування).

Другий підхід полягає в розумінні категорії «законодавство» як сукупності лише законів, що прийняті органом законодавчої влади (парламентом), не включаючи підзаконні нормативно-правові акти. Прихильники цього підходу вказують на неможливість включення до поняття

«законодавство» підзаконних нормативних актів, оскільки це, фактично приводить до урівняння значимості закону та підзаконного нормативно-правового акту, за юридичною силою, та підмінює закон підзаконним нормативним актом.

Саме цей підхід є, на нашу думку, цілком прийнятним, проте в правотворчій та правозастосовній діяльності застосовується широке розуміння поняття «законодавства» до поняття «законодавство» підзаконних нормативних актів. Функціонування бюджетної системи і здійснення бюджетних відносин в Україні відбувається на основі законодавчих та нормативно-правових актів, визначених ст. 4 Бюджетного кодексу України. До них належать:

- 1) Конституція України;
- 2) Бюджетний Кодекс України;
- 3) закон про Державний бюджет України;
- 4) інші закони, що регулюють бюджетні відносини;
- 5) нормативно-правові акти Кабінету Міністрів України, прийняті на підставі і на виконання цього Кодексу та інших законів України;
- 6) нормативно-правові акти органів виконавчої влади, прийняті на підставі і на виконання цього Кодексу, інших законів України та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України;
- 7) рішення про місцевий бюджет;
- 8) рішення органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийняті відповідно до цього Кодексу, та нормативно-правових актів.

Конституція України визначає основні засади формування бюджетної системи України, встановлює правовий статус головних суб'єктів бюджетного процесу. Однак слід зазначити, що Конституція завдяки своїй особливій правовій природі, є особливим конституційним нормативно-правовим актом, і це викликає суперечки в правовій науці з приводу включення останньої в якості елемента до спеціальних галузей законодавства. Бюджетний кодекс України є основним джерелом бюджетно-правових норм, Закон України про Державний

бюджет охоплює предметом правового регулювання саме формування бюджету на плановий рік, встановлює основні фінансові показники держави. Підзаконні нормативно-правові акти приймаються на підставі і на виконання законів. Так, у преамбулах постанов Кабінету Міністрів України зазначається, що вони приймаються на підставі і на виконання законів.

Таким чином, вони є лише уточненням норм, і метою прийняття їх є виконання законів. Отже, недоцільно відносити підзаконні нормативно-правові акти, оскільки вони приймаються на підставі і на виконання законів. Таким чином, нормативно-правові акти є лише розширеним тлумаченням норм, і метою прийняття їх є виконання законів.

Згідно із Конституцією України Державний бюджет України затверджується Верховною Радою України, Закон про Державний бюджет України діє з 1 січня по 31 грудня календарного року. З огляду на сказане вище, Закон про Державний бюджет України є особливим нормативно-правовим актом, оскільки Конституція України:

- розмежовує повноваження Верховної і Ради України щодо затвердження Державного бюджету України та її повноваження з прийняття законів (пункти 3 та 4 ст. 85);

- визначає спеціального суб'єкта законодавчої ініціативи щодо проекту Державного бюджету України, яким є лише Кабінет Міністрів України (частина друга ст. 96 та пункт 6 ст. 116);

- встановлює особливий порядок подання, Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України проекту Закону про Державний бюджет України (частина друга ст. 96);

- встановлює окрему процедуру затвердження та виконання Державного бюджету України (пункт 4 ст. 85, частина перша ст. 96 та пункт 6 ст. 116);

- передбачає щорічне затвердження Державного бюджету України та визначає період його дії – з 1 січня по 31 грудня (частина перша ст. 96);

- передбачає обов'язкове подання Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України звіту про виконання Державного бюджету України та

його оприлюднення (ст. 97).

Таким чином, аналіз зазначених положень Конституції України дає підстави зробити висновок, що Закон про Державний бюджет за своєю природою є фінансовим документом, який встановлює розподіл державних фінансових ресурсів і який може розглядатися як закон з особливою правовою природою. Тому слід зазначити, що відповідно до ст. 143 Конституції України обласні та районні ради затверджують районні і обласні бюджети, які формуються з коштів державного бюджету для їх відповідного розподілу між територіальними громадами. Тобто відповідні ради при затвердженні місцевих бюджетів повинні врахувати обсяги міжбюджетних трансфертів та інші положення, необхідні для формування місцевих бюджетів, що були затверджені Верховною Радою України при прийнятті закону про Державний бюджет.

Основним нормативно-правовим актом, що регулює бюджетні правовідносини в Україні є Бюджетний Кодекс, у якому систематизовано й унормовано цілу низку найважливіших бюджетних питань, а саме:

- приведено у відповідність до Конституції України терміни проходження основних стадій бюджетного процесу, розмежовано функції між органами державної влади й органами місцевого самоврядування;

- запроваджено паралельне планування бюджетів усіх рівнів для підвищення рівня реальності бюджетних показників, урахування і збалансування інтересів різних регіонів, соціальних груп, усіх учасників бюджетного процесу;

- закріплено конкретні джерела наповнення дохідної частини місцевих бюджетів, зокрема, до останніх у повному обсязі передано надходження від податку з доходів фізичних осіб. Водночас податок на прибуток підприємств (крім комунальних підприємств), який є ризиковим і нестабільним щодо його сплати, залежним від сезонності виробництва й від рівня економічного розвитку території, віднесено до доходів державного бюджету, які враховуються при розрахунку міжбюджетних трансфертів місцевим бюджетам із державного бюджету;

– розмежовано видатки державного й різних рівнів місцевих бюджетів виходячи із принципу субсидіарності, який полягає в наближенні надання державних послуг до їх безпосереднього споживача.

Отже, недоцільно відносити підзаконні нормативно-правові акти до правотворчої та правозастосовної діяльності. Адже таке розуміння законодавства призведе до подальшої плутанини навколо цього поняття, оскільки нелогічним буде існування двох різних тлумачень однієї правової категорії в юридичній науці. Так, вважаємо, що прийнятним є розуміння під бюджетним законодавством виключно законів, що потребує нормативного закріплення як у практичній, так і в загальнотеоретичній площинах.

Слід відмітити наступні чинники, які безпосередньо впливають на формування доходів державного бюджету. А саме: стан економічної кон'юнктури; недосконалість податкового законодавства; інституціоналізація тіньової економіки; низька фінансова дисципліна усіх суб'єктів господарювання; віртуальний перерозподіл власності; наявність значних пільг в оподаткуванні; криміналізація економічної діяльності; низька конкурентоспроможність продукції; нестабільність національної валюти; інфляційні процеси та інші.

Для забезпечення сталого розвитку держави вагома суспільно-економічна роль відводиться саме бюджету. Оскільки чітка урегульованість бюджетних відносин є однією з ознак демократичної держави з характерним для неї розподілом владних повноважень, необхідністю контролю за бюджетним процесом в контексті здійснення всіх його стадій як на державному, так і на місцевому рівнях. Бюджетні відносини є внутрішньодержавними, оскільки саме вони стосуються розподільчих і перерозподільчих процесів у державі, а також у них не приймають участі недержавні суб'єкти права. Бюджетно-правові норми регулюють відносини при функціонуванні бюджетної системи і бюджетного устрою України, розподілі доходів і видатків між окремими видами бюджетів, у процесі складання розгляду, затвердження, виконання бюджетів та звітності про їх виконання.

Різні види доходів державного бюджету дозволяють класифікувати їх за різними критеріями, а саме, за суб'єктами і об'єктами відносин, які виникають, бюджетним значенням, формою, методом і умовою їх залучення, а також територією стягнення коштів. Згідно з Бюджетним кодексом України доходи бюджету необхідно класифікувати наступним чином: податкові надходження; неподаткові надходження; доходи від операцій з капіталом; трансферти (Рис. 2).

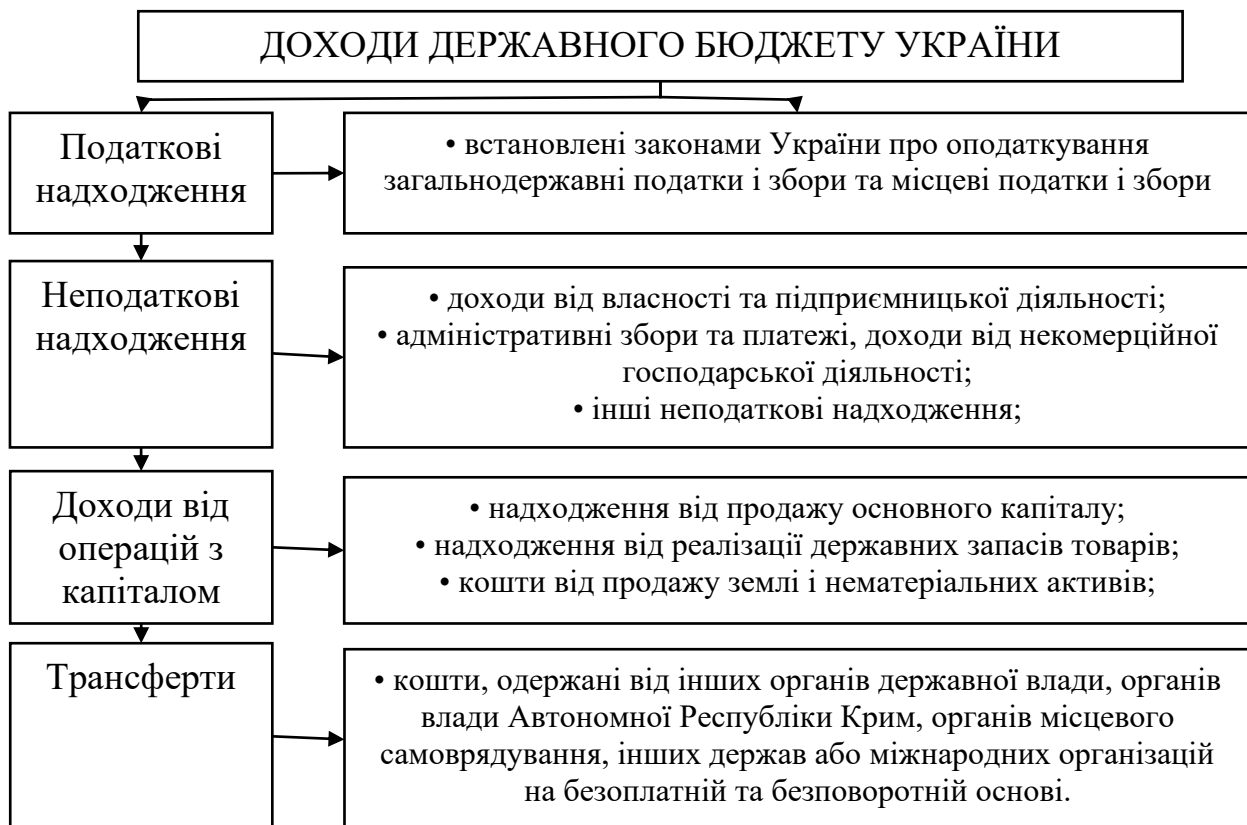

Рисунок 2. Класифікація доходів державного бюджету

Відповідно до чинного законодавства доходи бюджету можуть формуватися на основі таких основних методів централізації грошових ресурсів, як:

- перерозподіл доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податків та обов'язкових зборів;
- пряме вилучення доходів із державного сектора;
- отримання доходів від державних угідь, майна і послуг;

– залучення позик.

Перерозподіл доходів юридичних і фізичних осіб за допомогою податкових надходжень характеризує податковий метод формування доходів бюджету. На відміну від прямого вилучення доходів у державному секторі, даний метод може застосовуватись лише керуючись чинним законодавством

Позиковий метод передбачає формування доходів бюджету на поворотній основі. Окрім реальних доходів, що формуються на основі зазначених методів, держава може використовувати емісійний дохід. Якщо йдеться про поточний бюджетний період – то це дохід, що забезпечує фінансування поточних видатків. Слід звернути увагу, що під час емісії реальна вартість фінансових ресурсів не змінюється, а внаслідок інфляції збільшується тільки номінальна кількість грошей [68, с.136].

Процес формування дохідної частини Державного бюджету України, є невід’ємною складовою реалізації кожної із стадій бюджетного процесу. Так, за складання проекту закону про Державний бюджет України відповідає Міністерство фінансів України, яке визначає основні організаційно-методичні засади планування бюджету, що використовуються при підготовці бюджетних запитів і розробленні проекту Державного бюджету України, проводить аналіз виконання бюджету у попередніх та поточному бюджетних періодах, визначає загальний рівень доходів та видатків і дає оцінку обсягу фінансування бюджету для складання проекту Державного бюджету України та індикативних показників на наступні за плановим два бюджетні періоди.

Проект закону про Державний бюджет України розробляє Кабінет Міністрів України. Основою для складання проекту закону про Державний бюджет є Основних напрямки бюджетної політики, що є важливим документом на стадії підготовки проекту бюджету . Кабінет Міністрів України не пізніше 1 квітня року, що передує плановому, розглядає та схвалює проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період і у триденний строк подає до Верховної Ради України , яка розглядає його за спеціальною процедурою.

Проект Основних напрямів бюджетної політики на наступний бюджетний період ґрунтується на прогностичних і програмних документах економічного і соціального розвитку України на наступний бюджетний період із зазначенням основних прогностичних макропоказників економічного і соціального розвитку України; основних завдань бюджетної політики, зокрема граничного обсягу дефіциту державного бюджету, частки прогностичного річного обсягу валового внутрішнього продукту, що перерозподіляється через зведений бюджет України, граничного обсягу державного боргу, встановлення розміру мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму та рівня його забезпечення; пріоритетних завдань податкової політики; реалізації пріоритетних державних цільових програм; взаємовідносин державного бюджету з місцевими бюджетами та інших питань. Однією із частин цього документа є визначення пріоритетів у виконанні завдань податкової політики у плановому періоді, вирішення яких забезпечить ефективний механізм формування дохідної частини державного бюджету за рахунок податкових надходжень.

Своєчасне реагування на стан виконання доходів бюджету, їх формування у поточному році дасть можливість підготувати ефективну, ґрунтовну базу для планування податкових і неподаткових надходжень на наступний рік і не допустити проблем, що виникали у попередні роки, у наступних бюджетних періодах.

Держава зобов'язана здійснювати таку бюджетну політику, яка б оптимально поєднувала інтереси суспільства, окремих територій, підприємств і населення. Збалансований розвиток приватних і державних інтересів має бути визначальним у бюджетній політиці й оцінений через критерії економічної ефективності й достатку усіх суб'єктів. Цього можна досягнути при умові реалізації принципу поєднання фіскальної достатності та соціально-економічної ефективності, реалізація якого є необхідною для досягнення узгодженості бюджетної й податкової політики у процесі формування, використання бюджетних коштів, а також розроблення бюджетної стратегії, визначення ролі і

завдань кожного із учасників бюджетного процесу при мобілізації доходів бюджету щодо забезпечення виконання їхніх конституційних зобов'язань на перспективу.

В умовах бюджетної децентралізації важливим є розуміння того, що неможливе забезпечення сталого розвитку держави без кардинального реформування державних фінансів в цілому і бюджету як їх центральної ланки зокрема. Як уже зазначалося, бюджет розглядається як фінансовий план формування і перерозподілу державних ресурсів із застосуванням цілісної системи платежів, обліку та звітності, так і важливим інструментом макроекономічного регулювання й економічного зростання. Це дозволяє за допомогою державного бюджету забезпечувати функціонування країни, сприяти її соціально-культурному та економічному розвитку.

Саме через бюджет державою здійснюється акумуляція коштів для подальшого перерозподілу і фінансування пріоритетних напрямків їх спрямування, активізуються заходи стосовно зростання обсягів надходжень до бюджетів усіх рівнів, а також ефективного і цільового використання бюджетних коштів. Саме це і обумовлює необхідність вироблення комплексу організаційних та методологічних заходів на державному та місцевому рівнях для забезпечення своєчасного і повного надходження всіх джерел доходів, належного здійснення видатків, постійного моніторингу виконання дохідної та видаткової частин державного бюджету, мінімізації ризиків впливу негативних чинників.

Підсумовуючи вищевикладене, можна визначити, що нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини Державного бюджету України включають в себе сукупність законодавчих актів, прийнятих представницьким органом держави – парламентом, з додержанням особливої законодавчої процедури, що регулюють бюджетні відносини в державі. Для чого вважаємо необхідним внести зміни до ст. 4 Бюджетного кодексу України, включивши до бюджетного законодавства виключно Бюджетний кодекс України, Закон про Державний бюджет України та інші закони, що регулюють бюджетні

відносини, та включивши до Бюджетного кодексу України ст. 4-1 «Нормативно-правові акти, що регулюють бюджетні відносини», до яких віднести Укази Президента, Постанови Уряду, рішення органів центральної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування є іншими нормативно правовими актами, що регулюють бюджетні відносини, проте не належать до бюджетного законодавства.

1.3 Методологія адміністрування державного бюджету на рівні органів виконавчої влади (макрорівень)

Адміністрування державного бюджету (Рис.3) є дуже важливим і складним етапом у бюджетному процесі, тому якість проведення цієї процедури має великий вплив на всю бюджетну політику країни, а дослідження цього питання є досить актуальним на сьогодні.

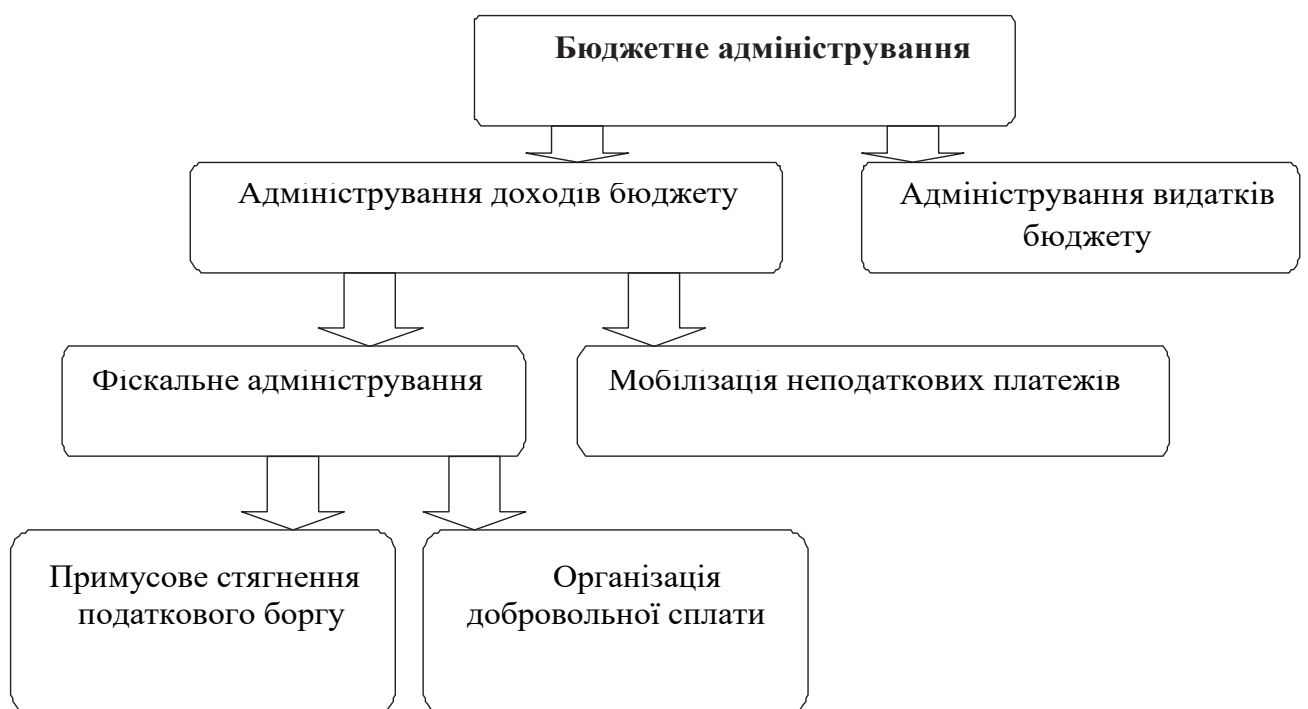

Рисунок 3. Система бюджетного адміністрування

На етапі адміністрування доходів бюджету необхідно через певні заходи впливу, які є у розпорядженні держави, через ефективну і дієву державну політику впливати на мотивацію платників щодо сплати податків і неподаткових платежів. Тобто система державного управління має бути достатньо зрозумілою, справедливою і прийнятною для платників. Розглянемо більш детально процес виконання бюджету. Саме завдяки правильному й ефективному веденню процедури виконання бюджету можна забезпечити повне та своєчасне надходження доходів до державного бюджету в повному обсязі, а також здійснити безперервне фінансування всіх заходів, що встановлюються державою на наступний рік. Здебільшого на якість економічного стану країни впливає саме успішне виконання бюджету, тому будь-який негативний вплив чи неякісне оцінювання проведення майбутньої процедури виконання бюджету може вкрай негативно позначитися на всій економічній ситуації в країні. Нині в Україні, у зв'язку з досить напруженою політичною ситуацією, процедура щодо виконання бюджету також має чимало проблем. У більшості випадків, як засвідчує практика, витрати державного бюджету та напрями використання грошових ресурсів не мають чіткої визначеної структури. Усе це негативно позначається на ефективності виконання бюджетної політики на наступний період.

Виконання бюджету є одним із найважливіших етапів у бюджетному процесі щодо мобілізації, розподілу та використання бюджетних коштів, а також спрямоване на повне й своєчасне надходження доходів із кожного джерела. Саме від своєчасності й повноти наповнення дохідної частини бюджету залежить майбутнє безперервне фінансування всіх запланованих заходів і витрат держави на наступний рік.

Що стосується розуміння терміну «виконання бюджету», то, наприклад, В.Д. Чернадчук розглядає його як досягнення відповідності між фактичними результатами дій зобов'язаних суб'єктів правовідносин із бюджетними коштами та встановленими бюджетно-правовими нормами показниками акту про бюджет щодо зарахування, розподілу й перерахування коштів бюджету на

визначені напрями фінансування в установленому обсязі. Сама ж реалізація цих бюджетно-правових норм передбачає утримання від здійснення інших дій, зокрема витрачання коштів бюджету на цілі, не передбачені актом про бюджет або передбачені, але в іншому обсязі [56].

На думку Л.К. Воронової, процес виконання бюджету має здійснюватися відповідно до законодавства та нормативно-правових актів про бюджет протягом певного бюджетного періоду згідно з розписом доходів і видатків бюджету, що затверджується фінансовими органами.

Також досить цікаві погляди висловлюють М.М. Артус і Н.М. Хижа, які розглядають виконання бюджету держави у двох основних напрямках, а саме:

- виконання бюджету на основі отриманих доходів. Сюди можна зарахувати податки, збори й інші обов'язкові платежі, що розподіляються між рівнями бюджетної системи відповідно до чинного законодавства;

- виконання бюджету на здійснення фінансування видатків, які також передбачаються Держаним бюджетом України згідно із бюджетним розписом.

Виходячи з усього вищевикладеного, на нашу думку, виконання бюджету варто розглядати як повне та своєчасне надходження всіх доходів до державного бюджету, а також фінансування видатків, запланованих державою на відповідний фінансовий період, що має реалізовуватися згідно з чинним законодавством і нормативно-правовими актами України.

Аналізуючи сучасну нормативну базу бюджетної сфери, можна зазначити, що на сьогодні в системі бюджетного адміністрування важливе місце відводиться Бюджетному кодексу України (далі - БК України), завдяки якому можна визначити правові засади функціонування бюджетної системи України, розкрити важливі основи бюджетного процесу, а також з'ясувати порушення бюджетного законодавства та на основі цього встановити відповідальність за ці правопорушення. Що стосується регулювання питання виконання бюджету, то в БК України процедура виконання бюджету регламентується главою 8, де саме й визначаються загальні правила виконання бюджету.

Особливе місце в системі бюджетного адміністрування України відводиться також прийняттю та виконанню Закону України «Про Державний бюджет України». Особливістю цього нормативного документа є те, що основна його мета полягає у визначенні обсягів доходів і видатків Державного бюджету України, соціально-економічних пріоритетів держави, установленні джерела покриття державного боргу, якщо він виникає, тощо.

Перелічена нормативна база є тільки деякою частиною чинних нормативних документів, що стосуються питання бюджетного адміністрування в Україні. Але, все ж таки, кількість цих нормативних джерел не відповідає їхній якості. Як засвідчує практика, у бюджетній сфері існує чимало не врегульованих проблем, що негативно позначається на всій бюджетній політиці країни. Одним із таких проблемних питань, на нашу думку, потрібно вважати дефіцит бюджету, так як саме він має великий вплив на економічне й соціальне становище країни. У правовому полі це питання регулюється БК України (ст. 14 глави 3 БК України), де дефіцит бюджету розкривається як перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів із бюджету та поверненням кредитів до бюджету).

На нашу думку, важливим питанням державної влади на сьогодні є оптимізація й збільшення дохідної частини бюджету в разі виникнення бюджетного дефіциту, що має супроводжуватися зменшенням видаткової частини Державного бюджету України. Звичайно, усе це можна реалізувати тільки за здійснення постійного та якісного контролю за розміром бюджетного дефіциту й застосування системи економічних заходів щодо його усунення.

У більшості випадків така проблема, як бюджетний дефіцит, виникає в разі перевищення видаткової частини бюджету над дохідною. Зокрема, усе це супроводжується такими правопорушеннями:

- кошти Державного бюджету України використовуються в більшості випадків із порушенням бюджетного законодавства;
- некомпетентність головних розпорядників бюджетних коштів;
- незаконні управлінські рішення, які призводять до витрачання коштів

державного бюджету не за їхнім цільовим призначенням [19, с. 240].

Здійснивши практичне дослідження процесу виконання бюджету, ми зіштовхнулися з іще однією проблемою - процесом формування місцевих бюджетів. Як було встановлено, органи місцевої влади не наділені належними фінансовими ресурсами, які дали б змогу на належному рівні здійснити організацію управління економічною та соціальною сферами. У більшості випадків органи місцевого самоврядування не мають змоги фінансувати витрати у зв'язку з відсутністю реальних джерел доходів, незважаючи на те що багато з них є обов'язковими для виконання.

Отже, на сьогодні в Україні, як і в багатьох інших країнах світу, питання витрат бюджету є доволі актуальними. У цьому випадку положення БК України, що стосуються питання розгляду та затвердження бюджету, мають реалізовуватися поетапно. На першому етапі важливо вирішити такі питання, як загальний обсяг витрат державного бюджету, визначення дохідної частини бюджету, а також уникнення бюджетного дефіциту. Основу ж другого етапу мають становити витрати державного бюджету в розрізі розділів функціональної класифікації.

Зазвичай усі перераховані негативні фактори, які впливають на процес виконання бюджету, мають системний характер, а також мають особливість повторюватися протягом кожного бюджетного періоду. Під час реалізації процесу виконання бюджету важливим моментом є залучення інтенсивних методів регулювання потоків бюджетних ресурсів.

Особливого значення набуває стимулювання виконання планових обсягів і приросту дохідної частини бюджету країни в розрізі кожного виду податків і зборів усіх бюджетів шляхом:

- застосування дієвих важелів впливу на регулювання інтересів регіонів, територіальних громад і платників податків;
- розробки й використанню дієвого стабільного законодавства, спрямованого на стимулювання оптимального, ефективного та економічно вигідного використання бюджетних коштів, досягнення максимально

можливих результатів із мінімальними витратами; пошук і використання новітніх сучасних технологій організації та управління бюджетними коштами;

- заохочення розпорядників бюджетних коштів у скороченні малоефективних видатків;

- обмеження бюджетних коштів на здійснення видатків, пов'язаних із обслуговуванням державного боргу;

- формування засад фінансової культури й відповідальності на всіх стадіях бюджетного процесу кожного його учасника.

На сьогодні, у зв'язку з тим що Україна прагне до вступу в Європейський Союз, особливо важливим питанням має стати збільшення обсягів видатків із Державного бюджету України. Основною ж метою тут має бути реалізація таких важливих питань: соціальні програми, соціально-економічний розвиток країни, а також розвиток державного будівництва. У цьому випадку значне місце тут має відводитися безперервному та якісному наповненню державної казни, що, на жаль, нині є складним питанням.

Отже, сучасний етап розвитку економіки в Україні потребує нагальних і докорінних змін у реформуванні бюджетних відносин як дохідної, так і видаткової частини державного бюджету, у тому числі й міжбюджетних відносинах.

Для вирішення наявних проблем у бюджетній сфері нашої держави, на нашу думку, мають детально дослідитися й удосконалитися (у разі їх неефективності) такі важливі питання:

- посилення контролю з боку державних органів за цільовим та ефективним використанням бюджетних ресурсів. На сьогодні зафіксовано чималу кількість правопорушень у цій сфері, що, звичайно, призводить до збільшення витрат коштів із державного бюджету;

- переглянути й установити всі негативні фактори, які впливають на процедуру підготовки та прийняття державного бюджету, так як на сьогодні ця стадія бюджетного процесу відбувається зі значними порушеннями;

- здійснити якісний контроль за максимальним рівнем державного боргу;

– установити якісний механізм правового регулювання бюджетних відносин, а також у чіткому порядку визначити відповідальність розпорядників бюджетних коштів на всіх рівнях за невиконання або неналежне виконання своїх функціональних обов'язків.

Безумовно, сучасний стан виконання бюджету в Україні надзвичайно важкий, так як він постійно не виконується в повному обсязі або його виконання відбувається з певними порушеннями. У більшості випадків відбувається недоотримання прибуткової частини через несплату податків або, навпаки, виникає перевищення видаткової частини через різні непередбачувані обставини. Але всі ці негативні явища потребують негайного вирішення, тому що їхній вплив позначається не лише на економіці країни, а й на соціальній сфері життя. Основні фактори, що негативно впливають на соціальну сферу життя це:

– чинна законодавча база знаходиться на низькому рівні, а її вдосконалення майже не відбувається;

– процес щодо розробки соціальних стандартів відбувається із затягненням;

– другорядне ставлення держави до розвитку соціальної сфери;

– бюджетні ресурси залежать від світових економічних параметрів.

Сучасна проблема в соціальній сфері також включає недостатній рівень фінансування бюджетів місцевого рівня. У більшості випадків видатки на місцевому рівні спрямовані на виконання державних функцій, а не надання послуг у різних сферах суспільного життя.

Наступною не менш важливою проблемою в оподаткуванні є надання різних видів державних соціальних пільг, кількість яких уже більша за ту, що передбачена Конституцією України. Тобто, державна влада бере на себе більше зобов'язань, які не в змозі реалізувати як із фактичного, так і з якісного боку.

Отже, з усього вищевикладеного видно, що ситуація із виконання Державного бюджету України є складною, так як майже постійно є проблеми з його виконанням. Це все, звичайно, трапляється через різні непередбачувані як

політичні, так і економічні ситуації в країні. Але, усе ж таки, які непередбачувані ситуації не відбувалися б у нашій країні, чинна влада повинна враховувати всі реалії сучасного життя та якнайшвидше налагодити й вирішити наявні проблеми в нашій державі.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

В розділі 1 досліджено роль державного бюджету як ключового інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку країни; проаналізовано нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини державного бюджету України; розкрито методологію адміністрування державного бюджету на рівні органів виконавчої влади (макрорівень).

Можемо зробити висновки, що у сучасному, все більш складному та взаємопов'язаному, світі державний бюджет повинен адаптуватися до нових викликів, таких як цифрова економіка та глобальна криза, повномасштабна війна тощо. Уряд повинен постійно впроваджувати інновації та визначати пріоритети видатків таким чином, щоб вони відображали мінливі потреби суспільства. У зв'язку з цим державний бюджет залишається динамічним інструментом сприяння соціально-економічному розвитку, стимулювання прогресу та забезпечення добробуту громадян. Для цього велике значення має удосконалення бюджетного адміністрування на основі триєдиної концепції сталого розвитку.

Нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини Державного бюджету України включають в себе сукупність законодавчих актів, прийнятих представницьким органом держави – парламентом, з додержанням особливої законодавчої процедури, що регулюють бюджетні відносини в державі. Для чого вважаємо необхідним внести зміни до ст. 4 Бюджетного кодексу України, включивши до бюджетного законодавства виключно Бюджетний кодекс України, Закон про Державний бюджет України та інші закони, що регулюють бюджетні відносини, та включивши до Бюджетного

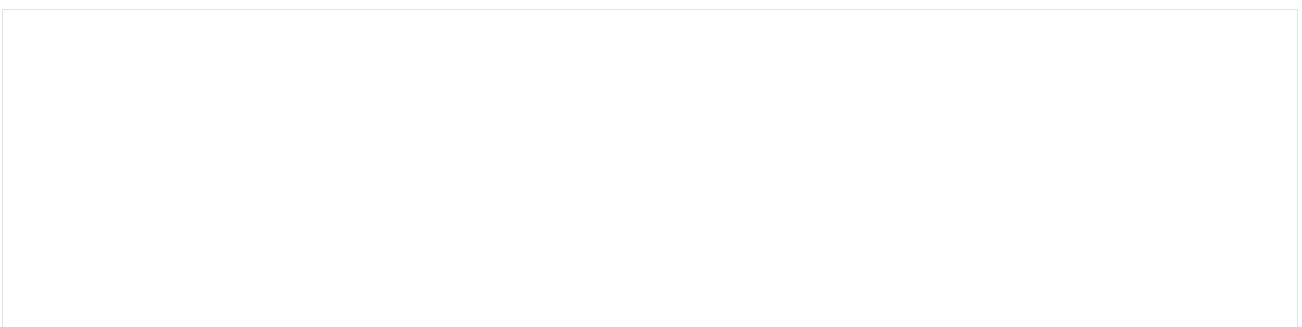
кодексу України ст. 4-1 «Нормативно-правові акти, що регулюють бюджетні відносини», до яких віднести Укази Президента, Постанови Уряду, рішення органів центральної виконавчої влади та органів місцевого самоврядування є іншими нормативно правовими актами, що регулюють бюджетній відносини, проте не належать до бюджетного законодавства.

Адміністрування державного бюджету є дуже важливим і складним етапом у бюджетному процесі, тому якість проведення цієї процедури має великий вплив на всю бюджетну політику країни, а дослідження цього питання є досить актуальним на сьогодні.

Сучасна проблема в соціальній сфері включає недостатній рівень фінансування бюджетів місцевого рівня. У більшості випадків видатки на місцевому рівні спрямовані на виконання державних функцій, а не надання послуг у різних сферах суспільного життя.

Наступною не менш важливою проблемою в оподаткуванні є надання різних видів державних соціальних пільг, кількість яких уже більша за ту, що передбачена Конституцією України. Тобто, державна влада бере на себе більше зобов'язань, які не в змозі реалізувати як із фактичного, так і з якісного боку.

Отже, з усього вищевикладеного видно, що ситуація із виконання Державного бюджету України є складною, так як майже постійно є проблеми з його виконанням. Це все, звичайно, трапляється через різні непередбачувані як політичні, так і економічні ситуації в країні. Але, усе ж таки, які непередбачувані ситуації не відбувалися б у нашій країні, чинна влада повинна враховувати всі реалії сучасного життя та якнайшвидше налагодити й вирішити наявні проблеми в нашій державі.

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ АДМІНІСТРУВАННЯ ДОХОДІВ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТУ СИСТЕМНОГО, СТАЛОГО ТА ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ

2.1 Зарубіжний досвід адміністрування доходів державного бюджету

У світовій практиці основним джерелом доходів державного бюджету є податок на прибуток. Підприємство є платником податку на прибуток, оскільки воно здійснює діяльність, яка спрямована на отримання прибутку. Прибуткове оподаткування підприємств спричиняє серйозний вплив на розвиток підприємництва, оскільки воно може як стимулювати, так і дестимулювати його розвиток. Податок на прибуток, крім великого фіскального значення, має й широкі можливості для регулювання і стимулювання підприємницької діяльності. Цей вплив може здійснюватися як завдяки диференціації ставок оподаткування по різних видах діяльності, так і завдяки наданню пільг у виробництві товарів.

Однією з характеристик сучасних податкових систем розвинутих країн є співвідношення прямих і непрямих податків. Це співвідношення має певні особливості у різних країнах. Так, у Японії, Канаді, Англії переважають прямі податки. У Франції, Німеччині, Італії – непрямі. США має досить урівноважену структуру надходжень. Серед прямих податків більшості країн переважає надходження від прибуткового податку (оподаткування громадян). Однак, податок на прибуток підприємств є суттєвим джерелом формування бюджетів розвинутих країн.

Розглянемо схеми адміністрування прибутку підприємств в окремих країнах. Досить цікавим є досвід США, де податок на прибуток корпорацій стягується за шкалою: перші 50,0 тис. дол. – 15 %, за подальші 25,0 тис. дол. – 25 %, і лише на суму, що перевищує 75,0 тис. дол. – становить 34%. Податковим періодом є рік. Але сплата здійснюється чотири рази на рік. У

цьому разі застосовуються оціночні платежі.

Суть їх полягає в тому, що підприємство попередньо оцінює можливі річні доходи, витрати та пільги і визначає мінімальну суму платежу. Ця сума сплачується до бюджету рівними частками до 12 квітня, 12 червня і 12 грудня поточного року. Після закінчення року здійснюється кінцевий розрахунок з бюджетом згідно з поданою декларацією. Якщо за розрахунком згідно з декларацією сума податку є більшою, ніж оціночні платежі, то платник здійснює доплати. Якщо ж навпаки, то провадиться або повернення зайво сплачених сум, або зарахування в рахунок майбутніх періодів.

Таку практику можна запровадити в Україні з метою зменшення документообігу та навантаження на платників податку. Заслужовує особливої уваги проведення масово-роз'яснювальної роботи з питань оподаткування в Сполучених Штатах Америки. Механізм сплати податків побудовано на принципах самооподаткування. Платники податків завчасно отримують інформацію про перелік, терміни та основні вимоги щодо сплати належних податків.

У США податок на прибуток корпорацій, який за період з 2010 по 2020 рр. складав близько 10% доходів федерального бюджету, заснований на шкалі прогресивних ставок (Табл. 2).

Таблиця 2. Прогресивна шкала податку на прибуток в США

Річний оподатковуваний прибуток, дол.	Ставка податку, %
менше 50 000	15
50 000 – 75 000	25
75 000 – 100 000	34
100 000 – 335 000	39
335 000 – 10 000 000	34
10 000 000 – 15 000 000	35

15 000 000 – 18 333 333	38
більше 18 333 333	35

Таблиця 2 – сформована автором

Як бачимо з таблиці 2, особливість американського корпоративного податку полягає у тому, що найвища за прогресивною шкалою ставка у розмірі 39% знаходиться посередині шкали оподаткованого прибутку. Крім того, з метою розвитку сектору малого бізнесу застосовуються знижені ставки – 15% і 25%.

Така прогресивна шкала ставок податку сприяє розширенню виробництва, підвищенню зайнятості населення, розвитку інновацій, припливу інвестиції тощо.

ВВП Китаю є дуже високим, саме тому надзвичайно важливо дослідити механізм корпоративного оподаткування у даній країні. Так, у Китаї основна ставка корпоративного податку становить 25%. Проте, існують й більш низькі ставки податку для окремих галузей/секторів промисловості (Табл. 3).

Таблиця 3. Пільгові ставки корпоративного податку в Китаї

Ставка податку, %	Галузь/сектор промисловості
20	Малі комерційні підприємства. При цьому, якщо річний оподатковуваний дохід становить менше 300000 юанів, ставка податку на прибуток була знижена до 10% в період з 1 січня 2017 року по 31 грудня 2019 року
15	- Високотехнологічні підприємства; - Виробничі підприємства інтегральних схем із загальним обсягом інвестицій понад 8 млрд. юанів, або які виробляють інтегральні схеми з шириною менше

	0,25 мікрона

Таблиця 3 – сформована автором за джерелом [83]

Слід зазначити, що право на пільгові ставки корпоративного податку у Китаї мають лише ті підприємства, які відповідають певним вимогам, а саме:

- використовують високі технології, займаються переробкою відходів;
- є новоствореними компаніями, розташованим в конфліктних, бідних та інших подібних місцевостях та такими, що надають соціально значущі послуги (послуги з працевлаштування населення);
- є підприємствами, які страждають від стихійних лих;
- є державними благодійними організаціями, міськими підприємствами, державним сільськогосподарським підприємствам тощо [83].

Платники податку можуть зв'язатися з податковою службою по телефону у будь-який час, який влаштовує їх, для того щоб отримати відповіді на питання, які стосуються податків. До речі, в усіх штатах є безкоштовні телефонні номери, і таким чином можна зв'язатися із центром по роботі з платниками податків і отримати необхідну інформацію. Протягом року платниками податків здійснюється близько 70 млн. таких дзвінків. В період фінансово-економічної кризи можна скористатися і досвідом цієї країни щодо введення додаткового податку на надприбутки. Цей податок може бути введений на певний період часу, чи з певною метою.

Прибутковий податок з юридичних осіб, який стягується у Японії, привертає увагу своїм поділом на три види:

- 1) державний прибутковий податок (33,48% від прибутку);
- 2) префектурний прибутковий податок (5% від державного або 1,67% від загального розміру прибутку);
- 3) міський, районний (12,8% від державного або 4,12% від прибутку). У сумі юридичні особи сплачують до 40% від загального прибутку.

Така ж практика є у системі оподаткування Канади. Тут існує дві ставки –

федеральна та провінційна, а отже, і податок сплачується у федеральний та провінційний бюджети.

Запровадження в Україні досвіду цих країн щодо спрямування частини податку в місцеві бюджети зацікавить органи місцевого самоврядування в роботі по залученню інвестицій в даний регіон. Доречним буде і запровадження в нашій державі і податків, що стягуються з прибутків у певних галузях економіки. Це стосується добувної галузі, особливо з видобутку нафти і природного газу, що діє в Канаді.

У розвинутих зарубіжних країнах податок на прибуток підприємств активно використовується як регулятор соціально-економічних відносин, який дозволяє здійснювати вплив на обсяги виробництва, конкурентоспроможність вітчизняних підприємств, інвестиційний клімат та економіку країни в цілому. Водночас, вітчизняний досвід оподаткування прибутку підприємств демонструє, в основному, фокусування на фіскальній ефективності податку на прибуток, а не на його регулюючому потенціалі.

У Швеції при сплаті національного податку на прибуток усі платники податку поділяються на резидентів і нерезидентів. Резиденти сплачують податок з усієї суми доходів, а нерезиденти – тільки з прибутку, отриманого у Швеції. Ставка податку на прибуток – 28%. Не існує місцевих податків для корпорацій, а також немає різниці між розподіленим і нерозподіленим прибутком. При розрахунку прибутку акції підприємства оцінюються за нижчою ринковою ціною їх вартості. База оподаткування зменшується на витрати, пов'язані з бізнесом, у тому числі відсотки по кредитах, по інвестуванню філій або придбанню нового обладнання, прибуток від реалізації матеріальних і нематеріальних основних засобів та інших активів. Збитки, яких зазнали при реалізації капітальних активів, також списуються за рахунок сукупного прибутку. Як видно з викладеного, в кожній країні існує цей податок, але він має особливості, які відбивають економічну політику держави, її мету та завдання [60].

Ще однією проблемою є те, що українці намагаються всілякими

законними і незаконними шляхами уникнути сплати податків, так звана «тенізація доходів». На відміну від нашої країни, у багатьох зарубіжних країнах сплата податків є престижною справою. Саме тому нам необхідно знизити податковий тягар, для того, щоб економічні суб'єкти могли віддавати до бюджету доцільну частину своїх доходів, та поряд з тим створити такі умови, щоб сплата податків була неминучою та загальнообов'язковою. Крім того, в сучасних умовах набуває особливої важливості проведення масштабної масово-роз'яснювальної роботи, головною метою якої має стати підвищення податкової свідомості українських платників податків. Слід зазначити, що запорукою успішного адміністрування доходів державного бюджету є довгострокове планування бюджетних відрахувань, засноване на ретельних розрахунках, що балансується на межі закону.

2.2 Діагностика проблем адміністрування доходів державного бюджету України.

В нашій країні можливості щодо адміністрування доходів бюджету, а саме використання однієї з основних частин бюджету - податку на прибуток, як регулюючого фактору, дещо обмежено його великим бюджетним значенням, внаслідок чого і застосовується єдина ставка податку на прибуток підприємств.

Внаслідок проведення податкової реформи порядок справляння податку на прибуток підприємств зазнав суттєвих змін, наслідком яких стало його наближення до континентальної (європейської) моделі, що застосовується країнами членами європейського простору. Нині в Україні вектор реформування механізму справляння податку на прибуток спрямований на перехід від суто фіскальної до стимулюючої системи оподаткування підприємств. Складність цього процесу посилюється передусім тим, що реформування відбувається в умовах економічної кризи, що породжує дефіцит державних фінансових ресурсів.

Наслідком реформування стало суттєве зниження фіскальної значимості податку на прибуток підприємств. Визначають такі недоліки цього податку:

1) податок може бути перекладений прямо на ціни або зворотним чином на працівників, що сильніше зачіпає менш заможних, тобто обидва види перекладання є регресивними;

2) податок є нейтральним, бо важко визначити поняття «оподатковуваний прибуток», тобто визначення прибутку відповідно до бухгалтерського обліку і перетворення його в базу оподаткування – є достатньо складною операцією;

3) податок менш захищений від уникнення від оподаткування внаслідок приховування прибутку. Незважаючи на значні зміни, внесені з моменту прийняття ПКУ до III розділу, існують основні проблеми як, наприклад, зміна звітного періоду, коригування методики декларування податку на прибуток, які не вносять суттєвих змін в систему оподаткування в частині податку на прибуток, що перешкоджає даному податку виконувати свою функцію в повному обсязі.

Запровадження європейських стандартів оподаткування при справлянні податку на прибуток дозволить спростити та здешевити процес податкового адміністрування, що позитивно позначиться на інвестиційному кліматі в Україні, як в частині дотримання процедурних податкових вимог (подання декларації, надання інформації контролюючим органам тощо), так і в частині порядку визначення реального розміру податкових зобов'язань та витрат часу платників податків.

Основні проблеми стягнення податку на прибуток в Україні представлені в Табл.4.

Таблиця 4. Основні проблеми стягнення податку на прибуток в Україні

№	Сутність
1	Невідповідність нормативного регулювання суті податку призводить до сплати податку у подвійному / потрійному розмірі без можливості

	використати переплату з податку
2	Нечіткість норм призводить до значної кількості податкових роз'яснень окремих норм для їх однакового застосування та виникнення податкових спорів
3	Нестабільність законодавства з податку на прибуток підприємств є наслідком нечіткості норм
4	Непорозуміння із механізмом розрахунку та складання звітних документів, вимоги щодо значної кількості первинних документів стають підставою для виникнення податкових спорів та податкових до нарахувань і т. ін.
5	Складність адміністрування податку на прибуток, зокрема, через невідповідність форми декларації з податку на прибуток окремим положенням Податкового кодексу, стають підставою для виникнення податкових спорів

Таблиця 4 – сформована автором

2.3 Напрями оптимізації адміністрування бюджетного процесу як інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку України в умовах цифровізації

Попри великий інтелектуальний і ресурсний, потенціал України, а також чисельні проведені реформи у різних сферах, за 32 роки нашої незалежності нам так і не вдалось достатньо високо підвищити ефективність управління публічними фінансами, і це, звичайно, прямо впливає майже на всі сфери життя українців. Однією з ключових проблем, що обумовлюють низький рівень ефективності публічних і зокрема державних фінансів, є, по-перше, непередбачуваний вплив людського фактору – управлінців і виконавців на всіх етапах бюджетного процесу, і, по-друге, ієрархічно-централізований характер

самої бюджетної системи, особливо на рівні виконання стандартних процедур [50].

Нові реалії сьогодення диктують необхідність цифровізації усіх сфер життя. І, як зазначається на сайті Міністерства цифрової трансформації України, «для побудови успішної цифрової держави потрібно постійно залучати нових кваліфікованих спеціалістів. Зокрема, у сферах кіберзахисту, аналізу даних, штучного інтелекту, роботи з державними реєстрами та захистом персональних даних» [57].

Стосовно бюджетної сфери цифровізацію можна розглядати у двох аспектах – як особливий спосіб відображення процесів управління бюджетними коштами, інформацію про бюджетну систему України в електронно-цифровому вигляді та як особливий спосіб перетворення дійсності, здійснення бюджетної діяльності. Результатом цифровізації в бюджетній сфері має стати відкритість не тільки інформації про бюджетні показники (планові і фактичні), але й процесу, логіки ухвалення рішень.

Відзначимо, що 17 листопада 2021 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України No 1467-р було схвалено Стратегію здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами до 2025 року та затверджено план заходів щодо її реалізації [57].

Жодна сфера наукового пізнання та практичної діяльності не являє собою таку суперечливу та функціонально різноспрямовану сукупність соціально-економічних відносин, як система оподаткування, яка, крім фіскальної функції, покликана спрямовувати господарську діяльність в інтересах розвитку національної економіки в цілому. Сучасна система оподаткування є однією зі стрижневих основ економіки України. Вона суттєво впливає на формування і зростання валового внутрішнього продукту і національного доходу, на їх розподіл і споживання, а відтак, і на розвиток окремих підприємств і галузей народного господарства, на становище і рівень життя широких верств населення.

Електронний документообіг є технологічною відповіддю на сучасні

вимоги, які висуваються існуючою політично-економічною ситуацією до ефективної діяльності будь-якого підприємства. Світові економічні стандарти вимагають впровадження у життя системи електронного документообігу та поступове наближення української моделі оподаткування до структури сучасного оподаткування ЄС, посилення і зміцнення співробітництва, спрямованого на удосконалення і розвиток податкової системи та податкових органів України. Вважаємо, що застосування системи електронного оподаткування можливе лише після вирішення низки питань, які ураховують відсутність спільних форматів ЕЦП різних сертифікаційних центрів, інтерфейсну недосконалість діючих програмних продуктів, питання надання електронних документів контролюючим органам під час перевірки.

Залишаючись підсистемою бухгалтерського обліку, податковий облік є процесом спостереження, вимірювання, реєстрації та систематичного узагальнення інформації про господарські факти, які впливають на податкове зобов'язання платника податку та підлягають контролю з боку органів податкової служби [23].

Інформаційну базу податкового обліку окрім первинних облікових документів та облікових регістрів, становлять регістри податкового обліку та податкова звітність (Рис.4).

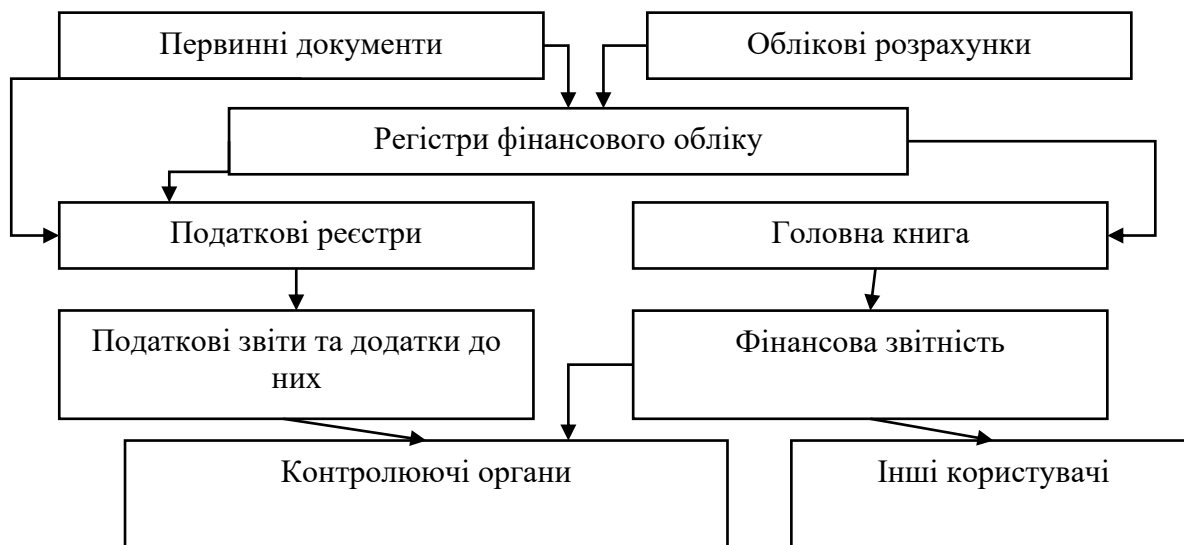

Рисунок 4. Інформаційна модель податкового обліку

Самостійно розробити методику організації та ведення податкового обліку на підприємстві важко через відсутність методологічної підтримки з боку держави.

В Україні на державному рівні поширюється функціонал сервісу Електронний кабінет платника податків, переводяться у електронний формат певні види реєстрів податкового обліку, запроваджуються технології електронних перевірок (зокрема камеральних), робляться певні кроки у напрямку спрощення процедури адміністративного оскарження, скорочується кількість перевірок платників податків [61].

Податкові реформи супроводжувалися вдосконаленням податкових інститутів. Так 31 липня 2014 р. Верховна Рада прийняла Закон України № 1621-VII «Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких інших законодавчих актів України», який, серед іншого, запроваджує електронну систему адміністрування ПДВ і став першим нормативним актом, який пропонує суцільне електронне адміністрування одного із основних загальнодержавних податків України. Поступовий перехід системи адміністрування податків на технології електронного врядування дозволяє стверджувати, що питання запровадження системи електронного документообігу вже не є справою окремих суб'єктів господарювання, а належить до низки пріоритетів держави, що актуалізує необхідність розробки методологічних та організаційних засад електронного документообігу в сфері оподаткування.

Електронний кабінет платника надає платникам податків можливість працювати з контролюючими органами дистанційно в режимі реального часу. Програмне забезпечення даного сервісу дозволяє безкоштовно формувати, підписувати та подавати суб'єктами господарювання звітність до органів ДПС та Державної служби статистики України в електронному вигляді. Крім того, вбудований веб-портал «TAXER» надає клієнтам Акредитованого центру сертифікації ключів (АЦСК) Інформаційно-довідкового департаменту ДПС можливість підписати та відправити електронну звітність до органів ДПС із

будь-якого браузера без додаткової інсталяції програмного забезпечення.

Пріоритетним завданням ДПС залишається впровадження електронних сервісів, що забезпечить:

- зменшення витрат часу;
- зменшення кількості помилок;
- загальнодоступність процедур;
- спрощення і підвищення рівня прозорості відповідних процедур;
- відкритість діяльності контролюючих органів;
- комплексний захист інформації, пов'язаної з використанням електронних сервісів.

На сьогодні Державна податкова служба України запровадила оновлену версію електронного сервісу Електронний кабінет платника, що працює цілодобово, у режимі реального часу на безоплатній основі через мережу Інтернет без встановлення спеціального програмного забезпечення.

Електронний кабінет платника складається з двох функціональних частин: відкритої (загальнодоступної) та приватної (особистий кабінет).

Вхід до відкритої частини надається усім користувачам без винятку та дозволяє переглянути довідкову інформацію, новини, податковий календар та інформацію з реєстрів ДПС, які є загальнодоступними.

Електронний документообіг у системі оподаткування – це сукупність нових технологій роботи з документами, які дозволяють організувати постійну взаємодію систем, що забезпечують різні операції з обробки документів. До таких технологій належать:

- технології розпізнавання текстів, що трансформують паперові вхідні документи у виключно електронну форму подання;
- електронний аналог власноручного підпису;
- засоби передавання даних;
- засоби збереження електронної інформації.

Названі вище технології дозволяють підсистемам, що виконують різні функції, органічно доповнювати одна одну. Подібна взаємодія дозволяє значно

підвищити ефективність праці держслужбовців під час роботи з документами. Електронний документообіг дозволяє створити в органах влади єдиний інформаційний простір, інтегруючи в єдиний вузол усі документальні системи. Інтеграція здійснюється без зниження якості роботи з документами, зі збереженням традицій вітчизняного діловодства. Всі оброблювані документи зберігаються в єдиному сховищі, що дозволяє забезпечити оптимальний пошук і вибірку інформації в процесі підготовки матеріалів.

Електронний кабінет платника податків є дієвим засобом реалізації таких можливостей:

- подавати декларації з використанням електронного цифрового підпису і переглядати подану та/або сформовану податкову звітність (звітність подається пакетом (декларація з усіма додатками);

- обов'язкові реквізити звітності автоматично заповнюються даними платника, наявними в базі даних ДПС;

- немає розриву в часі між відправленням звітності платником, отриманням ним повідомлення про доставку звітності в ДПС і отриманням підтвердження про прийняття звітності;

- квитанції про отримання і прийняття надходять платнику протягом декількох хвилин;

- можливість імпортувати сформовані в бухгалтерських програмах, наприклад 1С, електронні звіти в кабінет платника, з перетворенням в пакет документів і подальшим направленням до ДПС;

- перевірити звітність на наявність арифметичних помилок;

- провести звіряння своїх розрахунків з бюджетом та отримати Акт про проведене звіряння, не витрачаючи час на відвідування органів ДПС тощо;

- заздалегідь визначити розмір пені, що буде нарахована після погашення суми боргу;

- отримувати нагадування щодо строків подання звітності та сплати податків, зборів (обов'язкових платежів);

- отримувати інформацію щодо особистих реєстраційних даних

(податковий номер платника податків, назва платника податків, основний вид діяльності, ПІБ бухгалтера та директора тощо);

– подавати заяви та отримувати в електронному вигляді довідки про відсутність заборгованості з податків, зборів, платежів, що контролюються органами фіскальної служби;

– переглядати інформацію щодо стану своїх розрахунків з бюджетом, зокрема про заборгованість зі сплати податків, зборів, єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування.

2.4 Перспективи удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України

Як свідчить практика адміністрування усіх видів доходів державного бюджету, у бюджетному процесі має місце значна кількість проблем в контексті здійснення податкової політики, зокрема це стосується як функціонування системи оподаткування загалом, так і адміністрування окремих податків і зборів фізичних та юридичних осіб. Це безпосередньо впливає на обсяг їх надходжень до бюджету та обумовлює необхідність посилення їх ролі у формуванні дохідної частини та збільшенні питомої ваги у загальному обсязі доходів. Виникнення суттєвих коливань та відхилень у структурі дохідної частини державного бюджету в контексті реалізації бюджетної політики держави в сучасних умовах обумовлено низькою якістю планування, що спостерігалось останніми роками при організації державних фінансів. Тому в умовах бюджетної децентралізації актуалізується питання щодо посилення ролі планування у формуванні бюджету, необхідності здійснення стратегічного планування.

При проведенні оцінки відповідності показникам соціально-економічного розвитку, постійного моніторингу визначення планових показників бюджетних доходів повинно розглядатися як самостійний цілісний процес для належного їх виконання у плановому періоді. Тому вагомим чинником формування реальних

показників доходів у процесі планування та відповідно забезпечення виконання державного бюджету загалом виступає відповідність і узгодження прогнозних надходжень показникам соціально-економічного розвитку держави. Оскільки часто розраховані показники доходів у процесі планування та затвердження не відповідають макроекономічним тенденціям.

Нереалістичність прогнозних макроекономічних показників, їх нестабільність та неодноразова зміна при складанні та затвердженні державного бюджету не забезпечує розрахунок конкретних обсягів дохідних джерел, що не сприяє їх ефективному виконанню.

Адже саме рівень виконання планових показників доходів бюджету і ступінь легалізації «тіньових» доходів вказує на дієвість чинної системи оподаткування, оскільки податкові надходження є основним джерелом доходів бюджету, на скільки врегульованими є економічні інтереси платників відносно рівня податкового навантаження, а також на ефективність здійснення фінансової політики держави загалом. Тому в умовах системного, сталого і збалансованого розвитку держави та впровадження процесів бюджетної децентралізації саме ефективна податкова система повинна забезпечувати стабільну мобілізацію та поступальне зростання доходів бюджету. Так як, зазвичай, функціонування вітчизняної податкової системи спрямовано на адміністративно-наглядове стягнення податкових платежів.

Вирішення проблем збільшення дохідної частини бюджету, оптимізації її структури, зокрема стосовно податкових надходжень пов'язано із специфікою здійснення державної політики регулювання податкового навантаження, оптимального рівня розподілу і перерозподілу новоствореної вартості між усіма суб'єктами суспільних відносин. Політика держави стосовно регулювання податкового навантаження повинна бути гнучкою та поміркованою, особливо в період бюджетного реформування і становлення демократичних засад розвитку суспільства, що сприятиме поступовому зростанню доходів державного бюджету, оптимізації їх структури в результаті попередження розширення «тіньового» сектору економіки.

Для забезпечення постійної потреби у бюджетних коштах альтернативним шляхом їх збільшення стало розширення переліку податкових, неподаткових та інших надходжень із застосуванням високих податкових ставок при відсутності єдиного підходу щодо їхнього справляння та ведення пільгового оподаткування [47, с. 67].

З метою окреслення стратегічних орієнтирів формування доходів державного бюджету, забезпечення їх реальності і передбачуваності доцільним є вироблення концепції управління державними доходами в контексті реалізації економічних реформ. Відсутність єдиного системного комплексного підходу у підготовці й реалізації основних завдань політики держави у сфері бюджету є основною причиною наявності нереалістичних планових показників дохідних джерел і неефективного податкового законодавства.

Реформування державних фінансів повинно бути спрямовано на забезпечення сталих тенденцій зростання доходів державного бюджету за рахунок:

- прийняття ефективного і дієвого чинного бюджетно-податкового законодавства, забезпечення його стабільності і однозначності трактування;
- здійснення інвентаризації діючих пільг та пільгових режимів відповідно до сучасних реалій розвитку держави;
- розширення податкової бази за рахунок регулювання доходів фізичних та юридичних осіб, їх легалізації.

Таким чином, усі чинники, що впливають на формування доходів державного бюджету можна систематизувати у дві основні групи: економічні і організаційні. Економічні чинники впливу охоплюють склад та структуру доходів бюджету, зміну ставок податків, зміну об'єктів оподаткування. Організаційні чинники включають стабільність податкової системи, податкову культуру, організацію взаєморозрахунків в економіці, платіжну дисципліну, відповідальність за несвоєчасність сплати податкових, неподаткових та інших платежів.

У сучасних умовах економічного розвитку прями податки є базисом

податкових систем держав із розвинутою ринковою економікою, тому що вони мають значні переваги порівняно з непрямими. Як відомо, прямі податки майже не впливають на ціни, не змінюють структуру попиту, але зменшують доходи платників і тим самим впливають на обсяги інвестиційного та споживацького попиту. Пряма залежність між сумою прямих податків і обсягом доходу сприяє збільшенню можливостей держави в регулюванні економічних процесів та вирішенні проблем соціальної справедливості за рахунок прогресивних ставок оподаткування. Поряд із цим прямі податки з фіскального погляду поступаються непрямим податкам у стабільності надходжень, у рівномірності розподілу надходжень по окремих регіонах, в існуванні більш сприятливих умов щодо ухилення від їх сплати.

Непрямі податки хоча й зручніші для фіскальних органів із позиції їх стягнення, однак їх сплата лягає тягарем на плечі кінцевого споживача, тому переваження справедливих прямих податків дасть змогу уникнути таких негативних наслідків, як зубожіння більшості населення, подальший спад вітчизняного виробництва.

Практика розвитку податкових систем європейських країн свідчить про зростаючу роль прямого оподаткування, насамперед прибуткового оподаткування доходів громадян. Зростаючі податкова культура і свідомість платників прямих податків дають змогу забезпечувати сталі надходження до бюджету і використовувати податки як інструменти, що стимулюють прискорення науково-технічного прогресу, збільшення зайнятості, рівномірний розвиток територій та ін.

Звертаючись до засад управління податками, визначених свого часу А. Смітом, можна зауважити, що ці принципи не завжди ефективно працюють у вітчизняній системі оподаткування. Негативно впливають на якість роботи платників податків, а також працівників Державної податкової служби України, які контролюють правильність нарахування і сплати податків, наявні розбіжності, сумнівні тлумачення окремих термінів, положень, визначених у законах і підзаконних актах.

Одним із недоліків податкової системи України, на який є багато нарікань із боку платників податків, – це досить часті перевірки їхньої діяльності працівниками податкових органів та інших державних структур.

Податок на вилучений капітал – це оподаткування відтоку ресурсів з підприємства, характеристика якого представлена в Таблиці 5.

Таблиця 5. Порівняння податку на прибуток та податку на вилучений капітал

Податок на прибуток	Податок на вилучений капітал
Що оподатковується	
Чистий притік ресурсів (надходження – витрачання)	Відтік ресурсів за межі підприємства
Фінансова звітність	
Фінансова звітність є невід’ємною частиною декларації з податку на прибуток та подається до ДФС	Фінансова звітність ДФС уже не потрібна, так як не визначає базу оподаткування

Таблиця 5 – сформована автором

В усьому цивілізованому світі підприємства (юридичні особи та привіряні до них утворення) сплачують податок на приріст капіталу. Його різновидом якраз і є звичний для нас податок на прибуток, в ідею якого покладено оподаткування різниці між доходами та витратами підприємства. Держава може не визнавати певні витрати, вимагати коригувати прибуток на певні суми. В основу розрахунку, як правило, покладений або бухгалтерський прибуток (наприклад, більшість країн ЄС, Україна зараз) або особливі податкові правила визнання доходів і витрат (наприклад, США, Україна з 1997 по 2010 роки).

Суть податку на прибуток – це оподаткування чистого притоку ресурсів

до підприємства, що дозволяє зростати його капіталу.

Однак, приріст капіталу можна оподаткувати ще й непрямим чином – тоді, коли його «забирає» собі власник. Суть податку на виведений капітал – це оподаткування не прибутку, а тільки таких операцій, як виплата дивідендів, виплата безповоротної фінансової допомоги, безоплатна передача товарів, робіт, послуг, роялті, відсотки та інші подібні операції, які призводять до виведення капіталу за межі юридичної особи. Виходить, що податок на виведення капіталу – це податок на дивіденди та інший відтік ресурсів з підприємства.

Зазначимо, що: у Європі податок на вилучений капітал є тільки в Естонії (з 2000 р.) та Латвії, Македонії та Молдови. Ще є Грузія (з 2019 р.). Всі інші користуються податком на прибуток; МВФ взагалі зазначив, що слід обережно ставитися до цього експериментального та новітнього податку й наслідки його впровадження потребують певної компенсації. Якою буде у нас компенсація втрати податку на прибуток поки що невідомо. Наприклад, у Грузії це було підвищення акцизів та податків на автомобілі.

Податок на виведений капітал (ПВК) – не є поширеною європейською практикою та належить до експериментальних, нових, нестандартних і малопоширених систем оподаткування. Офіційно влада декларує введенням цього податку наступні наміри:

- збільшити притік інвестицій – відсутність подвійного оподаткування (див. вище), збільшення простоти оподаткування та зменшення корумпованості;

- детінізація – зменшення необхідності використання офшорів (адже при відсутності виведення капіталу податок нульовий), відпадання потреби в використанні схем оптимізації через єдиноподатників. Хоча все це спірно;

- стимулювання розвитку бізнесу – подібна система оподаткування робить вигіднішим залишати прибуток в межах підприємства, для розвитку бізнесу;

- полегшення адміністрування податків – податок на виведений капітал

легший в розрахунку, не потребує від податківців знань з МСФЗ/П(С)БО, аналізу формування показників фінансової звітності.

Суть податку – оподатковувати не прибуток, а будь-який вихід капіталу з підприємства чи господарські операції, які прирівняні до таких. Виходить, що: обліковувати доходи та витрати для даного податку буде не потрібно. Необхідно буде вести податковий облік лише окремих господарських операцій, які потрапляють під оподаткування. На основі такого обліку має бути складена декларація з податку на виведений капітал; фінансова звітність стає непотрібною для розрахунку податку та, ймовірно, не буде подаватися до ДПС; якщо підприємство не виплачувало дивіденди, не повертало внески засновникам та не проводило операцій, які прирівняні до вилучення капіталу, то податок взагалі сплачуватися не буде. Звернімо увагу: податок на виведений капітал не передбачає обліку доходів і витрат, фінансового результату – все це не є базою оподаткування. Більше того, ДПС планує перевести все в автоматизований режим.

Вона передбачатиме наступні елементи: створення Реєстру платників податку на виведений капітал (туди потраплять всі платники податку на прибуток); створення системи кодифікації господарських операцій. Бухгалтеру доведеться проставляти коди операцій у платіжних документах (по окремому коду на кожний вид оподаткованої операції та універсальний код для інших); інформацію щодо операцій треба буде подавати через електронний кабінет щодня (мабуть, тільки щодо оподатковуваних); здійснюватиметься автоматизований аналіз податкової інформації, про результати якої платник податку знатиме до 10-го числа третього місяця кварталу, який настає за звітним; звітним буде квартал, а в окремих випадках – рік.

У разі впровадження нового податку буде діяти наступний механізм його розрахунку: будуть існувати платники податку на виведений капітал: ними автоматично стають всі платники податку на прибуток; будуть існувати неплатники податку на виведений капітал: фізичні особи, фізособи-підприємці загальної системи, єдиноподатники як фізичні особи, так і підприємці. Під

об'єктом особливої уваги ДПС стануть операції між платниками та неплатниками податку на виведений капітал. Існуватиме 3 ставки податку: 15% – пряме виведення капіталу; 20% – прирівняні до виведення капіталу операції; 5% – по платежам щодо погашення боргів пов'язаним особам-нерезидентам.

Таким чином, можна констатувати, що в Україні розроблено законодавчу базу, яка регламентує справляння податків, і створено адміністративні органи, які контролюють виконання законодавства суб'єктами господарювання, але сказати, що податкова система є ефективною і досягає свого функціонального призначення, не можна. Рівень податкової ставки повинен враховувати можливості платника податку, тобто рівень його доходів. Оскільки можливості різних фізичних і юридичних осіб неоднакові, для них мають бути встановлені диференційовані податкові ставки. Платежі кожного до бюджету мають бути пропорційні його доходам, і винятки для окремих осіб недопустимі. Порушення цього принципу призведе до того, що додаткове податкове навантаження ляже на законослухняних платників податків або на тих, хто має можливості ухилятися від оподаткування.

Рівень податкового навантаження в Україні оцінюється по-різному. Майже всі експерти, які займаються оцінкою інвестиційного клімату, вважають, що він є несприятливим, оскільки оподаткування реального сектору економіки надто обтяжливе. Воно пригнічує процеси економічного відтворення, а підприємство може працювати рентабельно, як правило, лише за умов приховування своїх доходів від оподаткування. Більшість підприємців також вважає, що сучасна економічна ситуація в нашій країні не сприяє розвитку підприємницької діяльності, що важкий тягар податків призводить до таких негативних наслідків, як зниження ділової активності суб'єктів підприємницької діяльності, тінізація економіки, відтік національних капіталів за кордон. Унаслідок цього знижуються надходження до бюджету, зростає соціальна напруженість у суспільстві. По суті, сьогодні податкова система є однією з головних перешкод ефективному конкурентоспроможному розвитку економіки нашої держави.

Для забезпечення розвитку національної економіки та зростання добробуту громадян податкова система повинна перебувати в процесі трансформації з урахуванням вітчизняного та світового досвіду, вимог часу та розвитку національної економіки. Серед наявних недоліків у функціонуванні вітчизняної податкової системи основними є: наявність неоптимальної структури прямих та непрямих податків, відсутність стабільної і чіткої нормативно-законодавчої бази, складність процедур адміністрування податків та непрозорий контроль їх використання, недостатньо ефективна робота контролюючих органів у сфері оподаткування.

На думку Л.Д. Тулуш та І.М. Скітецької, нині в Україні суттєво змінено порядок справляння податку на прибуток підприємств через відміну податкового обліку, що відповідає європейській практиці оподаткування. Тобто можливо введення обов'язковості ведення податкового обліку в Україні дозволить підвищити ефективність механізму оподаткування за рахунок можливості більш точного його контролю та регулювання.

Підвищення ефективності податкової системи України вимагає:

- посилення стимулюючої ролі прямих податків шляхом застосування обґрунтованої диференціації податкових ставок та податкових пільг, як одних з основних способів податкового регулювання діяльності підприємств реального сектору;
- забезпечення стабільності податкового законодавства з максимально чітким і несуперечливим формуванням норм податкового права;
- спрощення процедур адміністрування податків та підвищення прозорості контролю їх використання;
- підвищення ефективності роботи контролюючих органів із посиленням контролю над платниками податків, які умисно приховують об'єкти від оподаткування, та рівня відповідальності за податкові правопорушення.

Чижова Т. В. з урахуванням недоліків наявної системи прямого оподаткування пропонує наступні шляхи модернізування прямих податків:

- запровадження у вітчизняну практику загальноприйнятих у

міжнародній практиці методів обчислення та оптимізації податкових різниць відповідно до податку на прибуток підприємств;

- удосконалення середовища оподаткування (необхідно створити середовище, сприятливе для активізації підприємницької діяльності, забезпечити рівність усіх платників перед діючою системою законодавства);

- поетапне зниження податкового навантаження на національну економіку з урахуванням збалансованості бюджетної системи;

- спрощення податкової системи шляхом скорочення кількості податків та зборів. Податок на прибуток повинен мати інтегрований характер;

- підвищення фіскальної ефективності податку на прибуток за рахунок удосконалення системи адміністрування, оптимізації податкових пільг та розширення податкової бази за рахунок зменшення масштабів ухилення від оподаткування;

- підвищення рівня відповідальності платників податків за своєчасну і повну сплату належних до бюджету платежів, включаючи встановлення матеріальної та кримінальної відповідальності, з одночасним заохоченням і моральним стимулюванням до сплати податків;

- удосконалення порядку адміністрування прямих податків;

- формування податкової культури населення та платників податків [72].

Таким чином, реалізація вказаних заходів підвищить ефективність функціонування вітчизняної податкової системи, що дасть можливість активізувати господарську діяльність суб'єктів господарювання, забезпечити динамічне економічне зростання з підвищенням рівня та якості життя населення.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У розділі 2 проаналізовано зарубіжний досвід адміністрування доходів державного бюджету; здійснено діагностику проблем адміністрування доходів державного бюджету України; запропоновано напрями оптимізації адміністрування бюджетного процесу як інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку України в умовах цифровізації; досліджено перспективи удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України.

Практика розвитку податкових систем європейських країн свідчить про зростаючу роль прямого оподаткування. Зростаючі податкова культура і свідомість платників прямих податків дають змогу забезпечувати сталі надходження до бюджету і використовувати податки як інструменти, що стимулюють прискорення науково-технічного прогресу, збільшення зайнятості, рівномірний розвиток територій тощо.

Слід зазначити, що запорукою успішного адміністрування доходів державного бюджету України є довгострокове планування бюджетних відрахувань, засноване на ретельних розрахунках, що балансується на межі закону.

Попри великий інтелектуальний і ресурсний, потенціал України, а також чисельні проведені реформи у різних сферах, за 32 роки нашої незалежності нам так і не вдалось достатньо високо підвищити ефективність управління публічними фінансами, і це, звичайно, прямо впливає майже на всі сфери життя українців. Однією з ключових проблем, що обумовлюють низький рівень ефективності публічних і зокрема державних фінансів, є, по-перше, непередбачуваний вплив людського фактору – управлінців і виконавців на всіх етапах бюджетного процесу, і, по-друге, ієрархічно-централізований характер самої бюджетної системи, особливо на рівні виконання стандартних процедур.

Нові реалії сьогодення диктують необхідність цифровізації усіх сфер життя. І, як зазначається на сайті Міністерства цифрової трансформації України, «для побудови успішної цифрової держави потрібно постійно

залучати нових кваліфікованих спеціалістів. Зокрема, у сферах кіберзахисту, аналізу даних, штучного інтелекту, роботи з державними реєстрами та захистом персональних даних».

Стосовно бюджетної сфери цифровізацію можна розглядати у двох аспектах – як особливий спосіб відображення процесів управління бюджетними коштами, інформацію про бюджетну систему України в електронно-цифровому вигляді та як особливий спосіб перетворення дійсності, здійснення бюджетної діяльності. Результатом цифровізації в бюджетній сфері має стати відкритість не тільки інформації про бюджетні показники (планові і фактичні), але й процесу, логіки ухвалення рішень.

Одним із недоліків податкової системи України, на який є багато нарікань із боку платників податків, – це досить часті перевірки їхньої діяльності працівниками податкових органів та інших державних структур.

Підвищення ефективності податкової системи України вимагає:

- посилення стимулюючої ролі прямих податків шляхом застосування обґрунтованої диференціації податкових ставок та податкових пільг, як одних з основних способів податкового регулювання діяльності підприємств реального сектору;

- забезпечення стабільності податкового законодавства з максимально чітким і несуперечливим формуванням норм податкового права;

- спрощення процедур адміністрування податків та підвищення прозорості контролю їх використання;

- підвищення ефективності роботи контролюючих органів із посиленням контролю над платниками податків, які умисно приховують об'єкти від оподаткування, та рівня відповідальності за податкові правопорушення.

Таким чином, реалізація вказаних заходів підвищить ефективність адміністрування доходів державного бюджету України, що дасть можливість активізувати господарську діяльність суб'єктів господарювання, забезпечити динамічне економічне зростання з підвищенням рівня та якості життя населення.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження з'ясовано з'ясувати теоретичні і практичні виміри удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України як інструменту системного, сталого і збалансованого розвитку. Вирішено наступні завдання: 1) досліджено роль державного бюджету як ключового інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку країни; 2) проаналізовано нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини державного бюджету України; 3) розкрито методологію адміністрування державного бюджету на рівні органів виконавчої влади (макрорівень); 4) проаналізовано зарубіжний досвід адміністрування доходів державного бюджету; 5) здійснено діагностику проблем адміністрування доходів державного бюджету України; 6) запропоновано напрями оптимізації адміністрування бюджетного процесу як інструменту системного, сталого та збалансованого розвитку України в умовах цифровізації; 7) досліджено перспективи удосконалення адміністрування доходів державного бюджету України.

Можемо зробити висновки, що у сучасному світі державний бюджет повинен адаптуватися до нових викликів, таких як цифрова економіка та глобальна криза, повномасштабна війна тощо. Уряд повинен постійно впроваджувати інновації та визначати пріоритети видатків таким чином, щоб вони відображали мінливі потреби суспільства. У зв'язку з цим державний бюджет залишається динамічним інструментом сприяння соціально-економічному розвитку, стимулювання прогресу та забезпечення добробуту громадян.

Нормативно-правові засади адміністрування дохідної частини Державного бюджету України включають в себе сукупність законодавчих актів, прийнятих представницьким органом держави – парламентом, з додержанням особливої законодавчої процедури, що регулюють бюджетні відносини в

державі. Адміністрування державного бюджету є дуже важливим і складним етапом у бюджетному процесі, тому якість проведення цієї процедури має великий вплив на всю бюджетну політику країни, а дослідження цього питання є досить актуальним на сьогодні. Ситуація із виконання Державного бюджету України є складною через різні непередбачувані як політичні, так і економічні ситуації в країні.

Нові реалії сьогодення диктують необхідність цифровізації усіх сфер життя. І, як зазначається на сайті Міністерства цифрової трансформації України, «для побудови успішної цифрової держави потрібно постійно залучати нових кваліфікованих спеціалістів. Зокрема, у сферах кіберзахисту, аналізу даних, штучного інтелекту, роботи з державними реєстрами та захистом персональних даних».

Стосовно бюджетної сфери цифровізацію можна розглядати у двох аспектах – як особливий спосіб відображення процесів управління бюджетними коштами, інформацію про бюджетну систему України в електронно-цифровому вигляді та як особливий спосіб перетворення дійсності, здійснення бюджетної діяльності. Результатом цифровізації в бюджетній сфері має стати відкритість не тільки інформації про бюджетні показники (планові і фактичні), але й процесу, логіки ухвалення рішень.

Одним із недоліків податкової системи України, на який є багато нарікань із боку платників податків, – це досить часті перевірки їхньої діяльності працівниками податкових органів та інших державних структур.

Підвищення ефективності податкової системи України вимагає:

- посилення стимулюючої ролі прямих податків шляхом застосування обґрунтованої диференціації податкових ставок та податкових пільг, як одних з основних способів податкового регулювання діяльності підприємств реального сектору;

- забезпечення стабільності податкового законодавства з максимально чітким і несуперечливим формуванням норм податкового права;

- спрощення процедур адміністрування податків та підвищення

прозорості контролю їх використання;

– підвищення ефективності роботи контролюючих органів із посиленням контролю над платниками податків, які умисно приховують об'єкти від оподаткування, та рівня відповідальності за податкові правопорушення.

В центрі управління доходами бюджету взагалі та їх адміністрування, зокрема знаходяться не податки чи неподаткові платежі, а люди як суб'єкти мотивації технологій діяльності податківців у прийнятті рішень, збиранні податків і здійсненні податкової політики. Для забезпечення добровільної сплати податків необхідними є наявність чіткого, відлагодженого і зрозумілого механізму адміністрування, дієвого контролю та налагодження ефективного зворотнього зв'язку між суб'єктами управління – між урядовцями, контролюючими органами та платниками податків. Оскільки податки настільки ефективні, наскільки надійний механізм зворотнього зв'язку між фіскальними рішеннями, що приймаються владою і реальним вибором індивідів.

Слід зазначити, що проста зміна урядовців чи прийняття нових більш досконалих законів не призведе до вирішення основних проблем, що існують на етапі адміністрування доходів державного бюджету. У розвинених країнах податки сплачують не тому, що їх неможливо або важко обійти, а тому що такі платежі ґрунтуються на бажанні та розумінні значення кожного індивіда в громадському суспільстві, його особистої незамінної участі у наданні суспільних благ. Сформувати так свідомість неможна одразу, і навіть при сприятливих умовах на це можуть піти роки, якщо не десятиріччя.

Таким чином, реалізація вказаних заходів підвищить ефективність адміністрування доходів державного бюджету України, що дасть можливість активізувати господарську діяльність суб'єктів господарювання, забезпечити динамічне економічне зростання з підвищенням рівня та якості життя населення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ажажа Марина. Концепція антикризового регіонального менеджменту як чинник забезпечення сталого розвитку. *Managerial, social and technological innovations – the basis of the public good = Vadybinės, socialinės ir technologinės inovacijos – visuomenės gerovės pagrindas : tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos tezių rinkinys. Lithuania Marijampolė, Marijampolės kolegija, 2023. P. 9.*
2. Марина Ажажа, Валентина Воронкова, Микола Бойко, Марина, Коротких. Планування діяльності територіальної громади в умовах цифровізації: міжнародний досвід. *Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed. V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishing house “Helvetica”, 2023. 17 (94). P. 181–189.*
3. Андрюкайтене Регіна, Воронкова В. Г. AGILE-менеджмент (менеджмент 3.0) як основа публічного управління та адміністрування у цифровому суспільстві. Публічне управління в системі координат: демократія, децентралізація, місцеве самоврядування. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (18 жовтня 2019 року, Мелітополь, Україна) / відп. ред. Ортіна Г.В. – Мелітополь: ФОП Однорог Т.В., 2019. С.38-41
4. Басюк О.П. Цифрові технології в оптимізації бюджетного процесу: кращий світовий досвід та висновки для України. URL: <file:///C:/Users/natal/Downloads/21192-Article%20Text-38096-1-10-20230109.pdf>
5. Боженко В.В. Вплив цифровізації на розвиток фінансових технологій. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/?p=7145>
6. Бурашнікова Олена. Синергетична методологія аналізу податкової системи. Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін «цифрової гуманітаристики» та управлінсько-економічного циклу в умовах діджиталізації / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 23-24 листопада 2023 року / Наукові редактори: д.філософ.н.,

проф., В. Г. Воронкова, д.е.н., проф. Метеленко Н.Г. Львів : *Торунь-Liha-Pres*, 2023. С.269-275.

7. Без реформ не обійтися: власних коштів Україні вистачить тільки на половину видатків. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2023/09/26/704763/>

8. Бюджетний Кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>

9. Бюджет – 2024: що нового, цікавого, небезпечного. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cj79v32ln9lo>

10. Венгер Ольга. Філософія ризик-менеджменту у контексті глобальних викликів. *anagerial, social and technological innovations – the basis of the public good = Vadybinės, socialinės ir technologinės inovacijos – visuomenės gerovės pagrindas : tarptautinės mokslinės – praktinės konferencijos tezių rinkinys. Lithuania Marijampolė, Marijampolės kolegija, 2023. P. 82-83.*

11. Воронкова В.Г. Концепція цифрової трансформації як основа сталого розвитку та конкурентоспроможності економіки. Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції: у 2 т. Том 2. Дніпро : *Університет митної справи та фінансів*, 2022. С. 445-447.

12. Воронкова В. Г. Моделі соціального захисту та інституціонального забезпечення соціально-відповідальних урядів в умовах пост-пандемії COVID-19. Соціально-відповідальне суспільство: український та європейський контекст розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (10 грудня 2021р.) Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь : *ФОП Однорог Т. В.* 2021. С.291-294.

13. Воронкова В. Г. Цифровий менеджмент як чинник ефективного управління сучасними організаціями. Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудови і сталого розвитку України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 травня 2023 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г.

Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. Одеса : *Олді+*, 2023. С. 266-270.

14. Воронкова В. Г., Кивлюк О. П. Формування концепції відповідального суспільства у період кризи: вектори розвитку та актуальні проблеми діджиталізації. Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції: у 2 т. Том 2. Дніпро : *Університет митної справи та фінансів*, 2022. С. 447-449.

15. Воронкова В.Г. Інноваційні засади розвитку менеджменту організацій в умовах цифровізації: Agile-методологія. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Перспективи сталого розвитку в умовах глобалізації в економічному, управлінському та інженерному аспектах» / за ред. Макаренка А. П., Меліхової Т. О. Запорізький національний університет. Запоріжжя : *ЗНУ*, 2022. С.107-109.

16. Воронкова В. Г., Нікітенко В .О. Інформаціоналізм як теоретична основа удосконалення соціально-відповідального суспільства. Соціально-відповідальне суспільство: український та європейський контекст розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (10 грудня 2021р.) Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь : *ФОП Однорог Т. В.* 2021. С. 294-296.

17. Воронкова В.Г., Заїка О.В. Концепція електронного управління та електронної демократії в епоху цифрового розвитку. “Vectors of the development of science and education in the modern world ” / Compiled by V. Shpak; Chair- man of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : *GS Publishing Services*, 2023. С.287-307.

18. Воронкова В. Г. Agile-філософія як теорія складних систем управління у цифровому суспільстві. Системний аналіз в управлінні: міжгалузеві дослідження: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародної участі 26-27 травня 2022 року / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ : *Ореол-Сервіс*, 2022. С.10-14.

19. Гетманцев Д.О., Семчик О.О., Шишканов О.А. Видавництво: Юрінком Інтер. Прямі реальні податки, Правова сутність та адміністрування 2020, 372с.

20. Державна казначейська служба. Річна звітність виконання державного бюджету. URL: <https://www.treasury.gov.ua/ua/file-storage/vikonannya-derzhavnogo-byudzhetu>.

21. Державна податкова служба України. URL:[http:// tax.gov.ua/](http://tax.gov.ua/)

22. Дія – державні послуги онлайн. URL: <https://thedigital.gov.ua/projects>

23. Дроздовська О.С. Співвідношення прямих і непрямих податків у податковій системі України. *Інвестиції: практика та досвід*, 2019. № 10. С. 44–50.

24. Західна О.Р., Круглякова В.В., Стрільчук О.А. Державний бюджет як ключовий механізм для реалізації соціально-економічного розвитку. *Молодий вчений*, 2023. № 10 (122). С. 200-204.

25. Максименюк М.Ю., Нікітенко В.О. Формування парадигми інформаційно-комунікативного суспільства як різновиду складної соціальної системи і взаємодії. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 66. С. 266–278.

26. Мар'єнко Вікторія, Воронкова Валентина. Інформаціоналізм та управління великими даними як теоретична і методологічна основа трансформації менеджменту. Формування цифрових компетентностей у процесі викладання дисциплін «цифрової гуманітаристики» та управлінсько-економічного циклу в умовах діджиталізації / Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 23-24 листопада 2023 року / Наукові редактори: д.філософ.н., проф., В. Г. Воронкова, д.е.н., проф. Метеленко Н.Г. / Львів : *Торунь-Liha-Pres*, 2023. С.426-433.

27. Мар'єнко В. Ю. Інформаційне забезпечення менеджменту в організаціях як складних системах в умовах цифровізації. *Modern scientific strategies of development : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing*

Services, 2022. P. 62-81.

28. Метеленко Н.Г., Оглобліна В.О., Буц О.В., Коваленко Ю.В., Мазнева Е.С. Особливості виконання бюджетів у період воєнного стану: правовий та організаційний аспекти. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції за участю молодих науковців «Актуальні питання сталого науково-технічного та соціально-економічного розвитку регіонів» 17-20 жовтня 2023 року. Запоріжжя: ЗНУ, 2023. С.454-457. URL: https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/conf6/zbirnyk_23.pdf

29. Natalya Metelenko, Viktoriia Ogloblina. Priority of digitalization in the organization of the budget process in Ukraine./ 3rd International Conference on Relationship between public administration and business entities management (RPABM)/ Conference Chair Iryna Mihus, Doctor of Science (Economics), Professor, OÜ Scientific Center of Innovative Research, Estonia, Tallinn. November 24, 2023. P. 209-211.

30. Natalya Metelenko, Viktoriia Ogloblina. Challenges for the budgetary policy of Ukraine during the war. 3rd International Conference on economics, accounting and finance (ICEAF)/ Conference Chair Iryna Mihus, Doctor of Science (Economics), Professor, OÜ Scientific Center of Innovative Research, Estonia, Tallinn. December 15, 2023. P. 64-66.

31. Метеленко Н.Г., Попова А.О., Сіліна І.В., Оглобліна В.О., Петренко О.В. Формування та вплив бюджетного процесу на фінансову безпеку у період війни. Contemporary ukrainian science: theoretical and practical achievements: collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2024. 192 p, 56-80.

32. Метеленко Н.Г., Андрюкайтене Регіна. ІКТ нового покоління як чинник розвитку інноваційної економіки цифрового століття. Економіко-правові та соціально-технічні напрями еволюції цифрового суспільства: матеріали міжнародної науково-практичної конференції: у 2 т. Том 2. Дніпро : *Університет митної справи та фінансів*, 2022. С 449-451.

33. Міжнародні партнери України у G7 і члени Паризького клубу кредиторів оголошують про відстрочення платежів з обслуговування боргу для України. URL:

https://mof.gov.ua/uk/news/international_partners_of_ukraine_in_the_g7_and_paris_club_announce_suspension_of_debt_service_payments_for_ukraine-3532

34. Нікітенко В. О., Андрюкайтене Регіна, Воронкова Валентина. Системний аналіз управління як складної системи у контексті нової парадигми мислення. Системний аналіз в управлінні: міжгалузеві дослідження: матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародної участі 26-27 травня 2022 року / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ : *Ореол-Сервіс*, 2022. С.20-23.

35. Нікітенко В.О. Соціальне проектування у публічному управлінні. Humanities studies: Collection of Scientific Papers / Ed.V. Voronkova. Zaporizhzhia : Publishinghouse “Helvetica”, 2023. 16 (9). P. 174–182.

36. Німецька консультативна група. Податок на прибуток підприємств чи податок на виведений капітал: аналіз та рекомендації. Інститут економічних досліджень та політичних консультацій. URL: http://www.beratergruppe-ukraine.de/wordpress/wpcontent/uploads/2019/04/PS_01_2019_ukr.pdf

37. Оглобліна В.О., Абубекерова А.З. Проблеми реалізації державної податкової політики України. *Інфраструктура ринку*, 2021. № 57. С.110-113. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/57_2021/18.pdf

38. Оглобліна В.О., Буц О.В. Роль місцевих бюджетів у сталому регіональному розвитку. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції за участю молодих науковців «Актуальні питання сталого науково-технічного та соціально-економічного розвитку регіонів» 18-20 жовтня 2022р. Запоріжжя: ЗНУ, 2022, С.100-102.

39. Ohloblina V., Ogloblina V. Use by payers of innovative electronic service as an element of the administrative financial infrastructure of Ukraine. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Цифрова трансформація соціо-економічних, управлінських та освітянських систем сучасного суспільства» 23-

24 листопада 2022 року / Ред.-упорядник: д.філософ.н., проф., В. Г. Воронкова / Львів: Торунь-Liha-Pres, 2023. С.232-237.

40. Оглобліна В.О., Метеленко Н.Г. Електронне оподаткування: інструментарій розвитку інформаційного суспільства та шлях до єдиного цифрового ринку ЄС. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу в умовах економіки відновлення» 18-19 квітня 2023р. [Електронне видання] у 2т. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2023.Т 2. С.251-253.

41. Оглобліна В.О., Нетяга А.В., Моргун К.С. Роль фінансового сектору в успішній відбудові та сталому розвитку України. Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудові і сталого розвитку України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 25-26 травня 2023р., Запоріжжя, ЗНУ / наук. ред. Н.Г.Метеленко; Одеса: Олді+, 2023. С.136-139.

42. Оглобліна В.О., Петрашук Б.І., Гузенко В.С. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування як фактор соціально-економічного розвитку України. Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудові і сталого розвитку України: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 25-26 травня 2023р., Запоріжжя, ЗНУ / наук. ред. Н.Г.Метеленко; Одеса: Олді+, 2023. С.126-128.

43. Оглобліна В.О., Попова А.О., Р.П.Афонов, А.І.Сілін. Цифровий інструментарій фінансового управління: інформаційно-аналітичне забезпечення. Цифрова трансформація промислового менеджменту: теорія і практика: монографія за ред. д.філософ.н., проф В.Г.Воронкової, д.е.н., проф. Н.Г.Метеленко. – Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2023. С. 221-304.

44. Оглобліна В.О., Коняхін А.В., Шарамок Я.Г. Сучасні підходи до управління бюджетними ресурсами держави. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні виклики та напрями вдосконалення в економічній та технічній наукових сферах» 5-6 грудня 2023р., Запоріжжя: ЗНУ, 2023. С.27-28.

45. Олексенко Р. І., Воронкова В. Г. Соціально-відповідальне управління як чинник ефективності виходу суспільства з кризи пост-пандемії COVID-19. Соціально-відповідальне суспільство: український та європейський контекст розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (10 грудня 2021р.) Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Мелітополь : *ФОП Однорог Т. В.* 2021. С. 311-314.

46. План відновлення України. URL: <https://recovery.gov.ua/>

47. Податковий кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/>

48. Податкове право: навч.посіб. /Ігор Бабін, Видавництво Кондор, 2020. 488с.

49. Податкова система: навч.посіб. / А.В.Гречко. К, 2020. 171с.

50. Попов Д.І., Котуха О.С., Олашин М.М. Цифровізація бюджетної системи України як інструмент підвищення публічності органів державної влади. URL: <https://reicst.com.ua/pmtl/article/view/2023-7-01-11/2023-7-01-11>

51. Постанова КМУ від 11 березня 2022 р. № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану». URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deyaki-pitannya-formuvannya-ta-vikonannya-miscevih-byudzhetiv-u-period-voyennogo-stanu-252>.

52. Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті за програмою “Електронне урядування» № 933 від 15.11.2019 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/933-2019-%D0%BF#Text>

53. Постанова КМУ «Про внесення змін до Порядку зарахування частини акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на митну територію України пального до загального фонду відповідних бюджетів місцевого самоврядування» № 246 від 09.03.2022р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-vnesennya-zmin-do-poryadku-zarahuvannya-chastini-akciznogo-podatku-z-viroblenogo-v-ukrayini-ta-vvezenogo-na-mitnu-teritoriyu-ukrayini-palnogo-do-zagalnogo-fondu-vidpovidnih-byudzhetiv-246>

54. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 5 червня 2019р. № 483. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/544-2023-%D0%BF#Text>

55. Промисловий потенціал складних соціально-економічних систем цифрового суспільства: макро-, мезо- та мікрорівень; колективна монографія/ за ред. д.філософ.н., проф. Воронкової В. Г., д.е.н., проф. Метеленко Н. Г. Львів-Торунь : *Liha-Pres*, 2022. 480 с.

56. Проценко Ю.М. Проблеми формування дохідної бази місцевих бюджетів. *Ринкова економіка : сучасна теорія і практика управління*, 2019. № 1. С. 32

57. Розпорядження КМУ «Про схвалення Стратегії здійснення цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації системи управління державними фінансами на період до 2025 року та затвердження плану заходів щодо її реалізації» № 1467-р від 17.11.2021р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1467-2021-%D1%80#Text>

58. Руденко Л. Ще раз про сталий розвиток [Електронний ресурс] / Л. Руденко, Г. Марушевський, Т. Тимочко. URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/ourperspective/ourperspectivearticles/2020/06/07/revisiting-sustainable-development>.

59. Суть концепції сталого розвитку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.textreferat.com/referat-21544-1.html>.

60. Тарангул Д. О. Методологічні підходи щодо формування податкової політики в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*, 2019. № 7. С. 4-9.

61. Теорія оподаткування: навч.посіб. / Макурін А.А. Дніпро : НТУ «ДП», 2020. 75 с.

62. Фінансовий менеджмент в промисловості: навч.посіб. / Метеленко Н.Г., Сіліна І.В., Оглобліна В.О., Попова А.О., Афонов Р.П. Запоріжжя : ЗНУ, 2023. 241 с.

63. Формування сучасних концепцій менеджменту організацій та адміністрування в умовах цифровізації : матеріали міжнародної науково-

практичної конференції, присвяченої 25-річчю створення кафедри менеджменту організацій та управління проектами 23–24 вересня 2021 року / ред.-упорядник д.філософ.н., проф. В. Г. Воронкова. Запоріжжя : *Видавничий дім «Гельветика»*, 2021. 706 с.

64. Фурсін О.О. Територіальне управління та місцеве самоврядування: проблеми, виміри, перспективи . Vectors of the development of science and education in the modern world : collective monograph / Compiled by V. Shpak; Chairman of the Editorial Board S. Tabachnikov. Sherman Oaks, California : GS Publishing Services, 2023. С.308-323.

65. Фурсін О. О. Категоріальний аналіз системного підходу до публічного управління та адміністрування. Системний аналіз в управлінні: міжгалузеві дослідження: матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції 18-19 березня 2021 року / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ : *Ореол-сервіс*, 2021. С.50-52.

66. Фурсін О. О. Технологічні засади комунікації як соціального феномена: можливості та перспективи розвитку. Комунікаційний простір постінформаційного суспільства: проблеми та перспективи: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (Київ, 30 травня 2023 року). Київ : *ТОВ «Твори»*, 2023. С.49-52 Хамідов О., Маманазаров А., Максимова І., Слюсаренко К., Кулішов В. Парадигма діджиталізації фінансового ринку України. URL: <http://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1568>

67. Цифрова трансформація соціоекономічних, управлінських та освітянських систем сучасного суспільства. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції 23-24 листопада 2022 року / Ред.-упорядник: д.філософ.н., проф., В. Г. Воронкова. Запоріжжя : *Олді+*, 2022.

68. Цілі сталого розвитку: що це? URL: <http://www.sd4ua.org/>

69. Череп А. В., Воронкова В. Г. Соціально-економічна безпека як чинник забезпечення конкурентоспроможності економіки. Методологія сучасних наукових досліджень: збірник наукових праць за результатами XIX Міжнародної науково-практичної конференції 23-24 лютого 2023 року. Харків:

Вид-во Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди, 2023. С.238-241.

70. Череп А. В., Воронкова В. Г., Череп О. Г. Вплив цифрової економіки на прискорення відновлення економіки після пандемії і російсько-української війни. Сімдесят треті економіко-правові дискусії. Серія: Соціальні та гуманітарні науки: матеріали Міжнародної мультидисциплінарної наукової інтернет-конференції, (м. Львів, Україна – м. Переворськ, Польща, 22-23 березня 2023 р.) / [редкол. : О. Патряк та ін.] ; ГО “Наукова спільнота”; WSSG w Przeworsku. Львів : ФО-П Шпак В.Б. С.45-47.

71. Череп А., Нікітенко В., Воронкова В. Становлення і розвиток концепції людської безпеки як чинник людського розвитку та досягнення прогресу. Соціально-гуманітарні виміри правової держави: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Дніпро, 14 квітня 2023 р.). Дніпро : *Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ*, 2023. С.103-107.

72. Чижова Т. В. Сучасні реалії прямого оподаткування в Україні та перспективи розвитку. *Глобальні та національні проблеми економіки*, 2019. № 20. С. 904-907

73. Швець Ю. В., Ажажа М. А. Геостратегічні трансформації та траєкторія національної безпеки в контексті відбудови і сталого розвитку України : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (25–26 травня 2023 року, м. Запоріжжя) / наук. ред. Н. Г. Метеленко ; Інженерний навчально-науковий інститут ім. Ю. М. Потебні Запорізького національного університету. Одеса : Олді+, 2023 Стратегічне управління та планування в системі публічного управління. С. 716-720. URL: https://www.znu.edu.ua/ii_znu/nauka/conf7/zbirnyk_23.pdf

74. Ярема Б.П. Сучасна податкова система України: проблеми та перспективи розвитку. *Причорноморські економічні студії*, 2020. №34. С. 171-175

75. Company tax in the EU – France. URL: https://europa.eu/youreurope/business/taxation/business-tax/companytax-eu/france/index_en.htm

76. List of countries by tax rates. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_countries_by_tax_rates

77. Mikrorachunek podatkowy. URL: <https://www.podatki.gov.pl>.

78. How to start a business in Romania. URL: <https://nomadcapitalist.com/2019/03/27/tax-business-in-romania/>

79. International tax Lithuania highlights 2019. URL: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Tax/dttl-tax-lithuaniahighlights-2019.pdf>

80. Italy: a new location for skilled workers and sports stars. URL: <https://www.withersworldwide.com/en-gb/insight/italy-a-new-location-for-skilledworkers-and-sports-stars-continued>

81. Italy introduces new tax measures to attract foreign pensioners to Italy. URL: <https://taxinsights.ey.com/archive/archive-news/italy-introduces-new-tax-measures-to-attract-foreign.aspx>

82. Tax System of Singapore. URL: <https://www.startupdecisions.com.sg/singapore/taxes/current-tax-rates-and-taxsystem/>

83. China. Corporate – Taxes on corporate income. URL: <https://taxsummaries.pwc.com/uk/taxsummaries/wwts.nsf/ID/Peoples-Republic-of-China-Corporate-Taxes-on-corporate-income>